

כאמרו קרין לא שגג בנדין... (מגילת אסתר)

# מראי מקומות לעיון בדף היומי



בית מדרש גבוה לתורה  
כולל הדף היומי  
קרית ספר ת"ו  
מיסודה של עמותת "משולי ערימת"  
רחוב שאגת אריה 17/25  
קרית ספר 71919 מודיעין עילית  
ארץ ישראל

גליון מספר 485

הוציאה לאור: מנחם מנחם  
ד"ר אברהם אליעזר מרקוביץ שליט"א לונדון

לע"נ הר"ר צבי בדר"ר מרדכי ורעיתו מרת רחל לאה בת הר"ר אברהם אליעזר ז"ל

## בס"ד, ג' תמוז התשע"ג. מסכת עירובין דף צה – דף קה

### פרק המוצא תפילין

(א) מתניתין, מכניסין זוג זוג. כתב השפת אמת דאפשר דדוקא בזוג התירו להכניס דהוי דרך מלבוש, אבל תפלה אחת לבד אסור כיון דאין דרך להניח כך, ובפרט בתפילה של ראש דקיימא לן כל זמן שבין עיניך יהיו שתיים. ואף דהדין דבאין לו של יד מניח של ראש לבד, מכל מקום אין זה דרכו ואינו דרך מלבוש.

### דף צ"ה ע"ב

(ב) משנה, וחברו וכו' עד שמגיע לחצר החיצונה. ביאר הגאון יעקב דאסור לו לאחרון להכניסם לחצר החיצונה, דהרי מכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, אלא צריך שיושיט ידו לחצר, ובעל החצר יטול מידו דאסור מדרבנן, ומשום בזיון התפילין הקילו כמו לענין ההעברה מאחד לחברו.

(ג) גמ', דאי כרבי מאיר האמר לובש כל מה שיכול. הקשה הריטב"א דהא לא דמיא, דהתם התירו להוציא דוקא לרשות היחיד, ומשום הכי לובש כל מה שיכול, מה שאין כן הכא דמעביר ברשות הרבים ועל כן התירו לו רק זוג אחד. ותירץ, דכיון דמשום כבוד התפילין התירו להעביר ברשות הרבים דרך מלבוש, הרי הוא כמו דהתירו בחפצי חול לרשות היחיד דרך מלבוש, אם כן יש לדמות להתיר להוציא הרבה כמו בחפצי חול, דלגבי רב ומעט אין נפקא מינה בין רשות היחיד לרשות הרבים.

(ד) שם. הרשב"א הקשה הא בשבת (קט"ו:) גבי דליקה מצינו דמצילין תיק התפילין עם התפילין, דהיינו אף שלא דרך מלבוש, ומאי טעמא לא הקשו משם, ותירץ בשם הראב"ד דשם מיירי דמציל לרשות היחיד ומשום הכי התירו לטלטל בידיו, אבל הכא דמעביר ברשות הרבים לא התירו אלא זוג אחד ובאופן שמניחם.

והריטב"א תירץ דשאני התם דמיירי בשעת הדליקה, והתירו למהר ולהוציא הכל בדרך משוי, דאי לאו הכי ישרפו, וכיון שהתירו באופן זה מוטב למעט בהילוך, מה שאין כן הכא דדהיתר דוקא דרך מלבוש.

(ה) [רש"י ד"ה לאו וכו'.] ואע"ג דלאו אורחיה הכא משום הצלה שרי. מבואר בדבריו, דלמ"ד לאו זמן תפילין כיון דלאו אורחיה דמי למשוי, ואי לאו משום הצלה אסור. וראיה לדבריו מהא דאמרה הגמ' בשבת (סב.) דהא דאסור לצאת בתפילין לא מבעיא למ"ד לאו זמן תפילין, אלא אפילו למ"ד זמן תפילין דילמא אתי לאתוינהו, דהיינו דלמ"ד לאו זמן תפילין לא משום האי טעמא נאסר. אמנם השו"ע (ש"א ס"ו) כתב הטעם דילמא אתי לאתוינהו, והא אנן קיימא לן שבת לאו זמן תפילין. (ובביאור הגר"א שם נדחק לפי זה בלשון הגמ' בשבת שם) (א.ג.).

(ו) תוס' ד"ה מקום וכו', וסמך לדבר ציץ דרוחבו ב' אצבעות. ביאר המהרש"ל בשם הרא"ש את הראיה, דאם רוחב התפילין היה אצבע, אם כן היה מקום להניח בראש ג' תפילין שהרי הציץ רחב ב' אצבעות, וכיון דשיעור התפילין ודאי יותר מאצבע מסתבר שהוא ב' אצבעות. על כל פנים ראית התוספות לשיטתם דמקום הציץ במקום הראוי לתפילין, אך שיטת רש"י ערכין (ג:) ד"ה ציץ דמקום הציץ על המצח.

(ז) בא"ד. כתב הריטב"א דדעת התוספות דשיעור ב' אצבעות הוא שיעור למטה, אמנם דוקא למצוה, ולא נפסלים בפחות, והוסיף דאף המעברתא בכלל השיעור דב' אצבעות. אך הביא דיש חולקים וסוברים דשיעור ב' אצבעות הוא השיעור למעלה, אבל למטה אין להם שיעור. (ועיין באות הקודמת).

(ח) רש"י ד"ה תנא קמא סבר וכו', ומשום וכו' דלאו תכשיט נינהו וכל שכן וכו' ואיכא בל תוסף. ביאר המהרש"א דהם שני

# הדרק היומיומי



לנאות המצוות, אבל בת פילין הרי אינו צריך ללובשם והא דלובשם היינו להפקיע איסור שבת, ואף דלגבי איסור הוצאה נחשב למלבוש, מכל מקום אינו מפקיע מהם שם מצוה ועובר משום בל תוסיף. והריטב"א תירץ, דחז"ל קבלו ששיעור ההדסים שלא יפחות מג', אבל יכול להוסיף, ובתפילין השיעור דוקא תפילין א' ולא יותר, ועוד דבתפילין אם יניח ב' זוגות נראה כב' רשויות.

**טו) רש"י ד"ה מחוורתא וכו',** בשבת זמן ולא זמן וכו' קא מיפלגי וכו'. הקשה בהגהות הר"ש **טויבש** הא מצינו לעיל אוקימתות אחרות כגון אי מצוות צריכות כוונה, ומאי טעמא נקט רש"י דוקא אוקימתא זו.

**טז) גמ', מימים ולא כל ימים פרט לשבתות וימים טובים.** ורבי עקיבא יליף מוהיה לך לאות על ירך וכו' יצאו אלו שהן גופן אות. וכתב **השאגת אריה** (סימן מ"א) דלרבי יוסי הגלילי דיליף מושמרת, איכא איסורא להניח תפילין בשבתות וימים טובים, אך לרבי עקיבא דיליף מלאות היינו דאין צריך להניח כיון דאית ליה אות ואינו איסור.

**יז) תוס' ד"ה ימים וכו',** נראה דאדרשה ד"לאות על ירך" דבסמוך קא סמיך וכו'. וכתב **הרשב"א** דקאי על שבתות וימים טובים דשניהם נמי נלמדים מ"לאות על ירך", וביאר **המהרש"א** ד"מימים ולא כל ימים" לא משמע למעט ימי קודש יותר מימי חול. אך **השאגת אריה** (סימן מ"א) ביאר **בתוספות**, דרק לגבי יום טוב בעי למסמך על הדרשה ד"לאות", משום דמימים משמע למעט דוקא שבת בלבד דהוא יותר קדוש, ולא יום טוב, וצריך ב' פסוקים ד"מימים" בלבד אי אפשר לילף ליום טוב, ו"מלאות על ירך" ילפינן רק דפטור, ומשום הכי צריך למילף מימים דאף יש איסור להניח בשבת ויום טוב. (ועיין באות הקודמת).

**יח) בא"ד,** אבל בירושלמי משמע וכו'. **בביאור הגר"א** (סימן ל"א סעיף ב) דחה ראיה זו, משום דרב אליבא דרבי יהודה דסבירא ליה דשבת זמן תפילין, ובמה שהוכיחו התוס' ממשלחין תפילין, דאיתא התם משלחין לאתווי תפילין והן לצורך המועד, הוכיח **הגר"א** דטעות סופר שם וצריך לומר "אף על פי שאין לצורך המועד" וממילא אין ראיה כלל.

**יט) בא"ד,** וכן עמא דבר. אך **בשלחן ערוך** (סימן ל"א סעיף ב) פסק דאסור להניח תפילין בחול המועד דהם עצמם אות, וכתב **הט"ז** (שם סק"ב) בשם **הזוהר** דמפליג מאד בעונש הנחתן בחול המועד.

**כ) בא"ד.** כתב **הרא"ש** (הלכות תפילין סימן ט"ז) בשם **ספר העתים**, דאסור להניח תפילין בשבת דילפינן מושמרת את החוקה הזאת, וכן אסור להניח בחול המועד, והקשה **הרא"ש** דהלכה כרבי עקיבא מחברו, ולרבי עקיבא דיליף מלאות על ירך אין חול המועד בכלל דלא נקרא אות, ורק לרבי יוסי הגלילי דיליף מימים ולא כל ימים הוא הדין לחול המועד דנקרא מקרא קודש, אבל הלכה כרבי עקיבא. ותירץ **השאגת אריה** (סימן מ"א) על פי דברי התוספות, דרבי יוסי הגלילי סמיך על הדרשה ד"לאות על ירך", ואם אין מיעוט לחול המועד בדרשה דלאות על ירך, הוא הדין דאין למעט מימים ולא כל ימים, אלא על כרחך **דספר העתים** סובר דחול המועד נקרא אות, והתמעט מלאות על ירך והוא הדין

פירושים, פירוש א' משום דהזוג הנוסף אינו תכשיט, ולכן נאסר, ולפירוש ב' אפשר לומר דהזוג הנוסף נחשב לתכשיט ובכל זאת נאסר דכיון דאיכא ביה בל תוסיף הוי משאוי.

**ט) בא"ד,** אתי איסור בל תוסיף ומשוי להו עליה כמשאוי. הקשה **הרש"ש** הא סגי באיסור בל תוסיף שיאסרו עליו, ואין צורך לדון דהוה ליה כמשאוי.

**י) בא"ד.** הקשה **השאגת אריה** (סוף סימן מ"א) **דבמנחות** (כ"ח). איתא דאם ד' ציציות אינם מעכבות זו את זו, היוצא בשבת עם ג' ציציות פטור, והוכיח שם דמכל מקום מי שלא הטיל אלא ג' עבר על בל תגרע, ואם חזינן דלרש"י אסור בל תוסיף משווי עליה כמשאוי, הכי נמי איסור בל תגרע יחשיבהו כמשאוי, ומאי טעמא פטור בכהאי גוונא.

**יא) גמ', והכא במצוות צריכות כוונה קמיפלגי.** הקשה **הטורי אבן ראש השנה** (כ"ח:): לשיטת **רבינו שמואל** (הובא ברבינו יונה ברכות ו. מדפי הרי"ף) דגם למאן דאמר מצוות אינן צריכות כוונה, אם מתכוין שלא לצאת אינו יוצא, מאי טעמא לתנא קמא מכניס זוג זוג הרי יכול להתכוין שלא לצאת, ולא יעבור על בל תוסיף. ותירץ **הקובץ שיעורים** (ח"ב סימן ל"ג סעיף קטן ב') וכן **החזון איש** (סימן כ"ט סעיף קטן י"א) דלמאן דאמר מצוות צריכות כוונה היינו דהמעשה חצי מצוה והכוונה חצי מצוה, אבל למאן דאמר מצוות אינן צריכות כוונה אין הכוונה חלק המצוה, אבל מכל מקום דינא הוא דהמתכוין שלא לצאת ידי חובה אינו יוצא, ואינו מחסיר במעשה המצוה, ומשום הכי גבי על תוסיף עובר אף דמתכוין שלא לצאת.

**יב) רש"י ד"ה ורבן גמליאל,** נהי דבל תוסיף ליכא איסור שבת מיהא לא פקע. הקשה **הקובץ שיעורים** (ח"ב סימן ל"ג סעיף קטן ו') הא דעת **התוס' והרשב"א** פ"ק דחולין ט"ז, דריבוי בשיעורים אינו אסור אלא מדרבנן, ושמע לבאר טעמם משום דכל גרוגרת בפני עצמה מותרת, דהא חזיא לחולה, א"כ איזה מהן תאסר, וה"נ במניח שני זוגי תפילין כל זוג בפני עצמו מותר להוציא, דחזיא למצוה, וליכא איסור שבת, אמנם אפשר היה לומר דרש"י סבירא ליה **כהר"ן** פ"ב דביצה דאסר מדאורייתא, אבל זה אינו, דהר"ן מחלק בין דחוויה להתורה, והוצאת תפילין דרך מלבוש הוי היתר גמור, ותירץ דצ"ל דדעת רש"י כהרשב"א, דבשבת דאיסור סקילה גזרו רבנן, וקושית רש"י היא **דליתסר מדרבנן** מיהת.

**יג) בא"ד,** הלכך בבל תוסיף נמי לא עבר עד דמיכוין למצוה. אבל **הרשב"א** ביאר דכיון דלרבן גמליאל לא קיים המצוה שהרי לא כיוון, אם כן אין כאן בל תוסיף דהרי אין עיקר, ודוקא לרבנן דסברי דמקיים המצוה בלא כוונה ישנו לעיקר ועבר אבל תוסיף.

## דף צ"ו ע"א

**יד) גמ', איבעית אימא אי סבירא לן דשבת זמן תפילין וכו'.** דהיינו דלכולי עלמא אסור להניח ב' זוגות משום בל תוסיף. והקשה **הרשב"א** מאי שנא מהא דמותר לנענע לולב עם יותר מג' הדסים ואינו עובר אבל תוסיף, ותירץ דכל שהוא נותן לנוי אין בו משום בל תוסיף, וכן כתב **הקובץ שיעורים** (ח"ב לג, ב) וביאר דדוקא בהדסים הכוונה לנוי מפקיע את שם המצוה כיון דמצוה



כט) גמ', שמע מינה מצות עשה שלא הזמן גרמא הוא. הקשה הגאון יעקב דלמא רבי מאיר ורבי יהודה סברי דשבת לאו זמן תפילין, והוי מצות עשה שהזמן גרמא, ומכל מקום נשים חייבות משום דתפילין הוקשו למוזוה, כדאיתא בברכות (כ:), ותירץ דשם הביאו סברא זו רק כדי לבאר את החידוש במשנה שם, אבל באמת אין לומר כן, דהא תפילין הוקשו נמי לתלמוד תורה דנשים פטורות, וכיון דאפשר לדרוש לחיוב ולפטור לא דרשינן ההיקש.

ל) תוס' ד"ה לא ס"ד וכו', ותירץ לו ר"י דמה נפשך וכו'. הקשה המהרש"א דלפי תירוץ זה אתיא המשנה דברכות דנשים אסורות בתפילין דלא כמאן, דהרי לרבי מאיר ולרבי יהודה נשים חייבות בתפילין, ולרבי יוסי דסובר דפטורות מכל מקום רשאיות להניח. לא) בא"ד, והנהו קטנים על כרחין בלא הגיעו לחינוך איירי. אמנם רש"י בברכות (כ:). ד"ה קטנים פליג והעמיד את המשנה שם בקטן שהגיע לחינוך.

לב) בא"ד, דלא מיתרצא וכו' זוג אין טפי לא אא"כ סבר שבת זמן תפילין. אך המהרש"א כתב, דאפילו דשבת לאו זמן תפילין אסור להוציא יותר מזוג אחד, כיון דבעינן כדרך מלבושו בחול והרי בחול אין דרך ללבוש יותר מזוג אחד.

לג) גמ', בשזורים. הריטב"א הוכיח מכאן דחוטי הציצית צריכין להיות שזורין, ודלא כדעת הרמב"ם (ציצית פ"א ה"י) דלא בעינן שזורין.

## דף צ"ז ע"א

לד) תוס' ד"ה אביי וכו', ורבי מאיר וכו' ותימה דבעיא היא וכו'. האבני נזר (סימן קע"ט) מיישב על פי דעת הר"ן דספיקא דהגמ' בשבת שם בעניבה לדעת רבי מאיר, היינו בקשר ועניבה על גביו, אבל בעניבה בלבד פשיטא שמותר לדבריו.

לה) בא"ד, ואומר ר"י התם במיהדק והכא בלא מיהדק. ביאר הגאון יעקב דרבי יהודה אסור בסוגיין אף בלא מיהדק, משום שהדרך להדק את התפילין וחששו שישכח ויהדק. והריטב"א תירץ דאיירי הכא כשקשרו בקשר רפוי, ובכהאי גוונא רבי מאיר מתיר ורבי יהודה אסור.

לו) בא"ד, מיהו מדפריך וכו' וליעניבה מיענב משמע דאין הלכה כרבי יהודה. פירש המהרש"א דזהו לתירוצם הראשון לעיל (ד"ה אמר), דניחא לרב חסדא להעמיד כרבנן, אבל לתירוצם השני דאיירי כשמתיר הקשר, ובזה רבי יהודה מודה דמותר, אם כן אין ראייה מהגמ' דלא כרבי יהודה.

לז) בא"ד, ומכאן אור"ת וכו'. כתב האבני נזר (סימן קפ"ג) בשם הגהות המרדכי (פ"ק דחולין) ליישב את שיטת רבינו אליהו, דאף דבכל יום מתירין קשר התפילין, בכל זאת חייבים על זה בשבת, כיון דהלכה למשה מסיני שהוא קשר אף דניתר בכל יום, וכתב האבני נזר דלפי זה הטעם דקשר שעומד להתירו מותר לקשרו בשבת, היינו משום דאינו נחשב קשר, אבל אי נימא דהווי קשר, אלא דיש תנאי שהקשר יתקיים, אם כן גם בתפילין לא יחשב קשר האסור בשבת דסוף כל סוף אינו מתקיים.

לח) תוס' ד"ה קשר, ולא פריך מד' ויוד' וכו'. הרשב"א בשבת (כ"ח:). מיישב את רש"י, דלעולם ד' ויוד' הלכה למשה מסיני,

למיעוט דמימים ולא כל ימים.

כא) גמ', הפסח והמילה מצות עשה לימא דלא כרבי עקיבא. הקשה הגאון יעקב דגם אי נימא דמתניתין דלא כרבי עקיבא, עדיין תיקשי ממילה, דאיך הוויא עשה, הרי נאמר בה "את בריתי תשמור", וכן "זאת בריתי אשר תשמורו", ולרבי אבין דהשמר הווי לא תעשה גם מילה הוי לאו.

כב) גמ', לאו נמי איכא כדרבי אבין וכו'. התוספות במכות (י"ג: ד"ה מה, הקשו, דאף לרבי אבין דמדכתיב השמר יעבור על לא תעשה, אי אפשר להביא על שגגת הפסח חטאת, דהרי כל השגגות ילפינן מעבודה זרה דהוי שב ואל תעשה, ופסח הווי קום ועשה, ומשום הכי ביארו את קושית הגמ' בסוגיין דהלשון הפסח והמילה מצות עשה משמע דאין לאו כלל, ולרבי אבין איכא נמי לאו.

כג) גמ', מי שצריכין אות יצאו אלו שהן גופן אות. ביאר הרמב"ן (האמונה והבטחון פ' כ"א) דהטעם ששבת דוחה את התפילין, כיון דבליילה התחילה, ובהאי שעתא ליכא היה זמן תפילין דהרי זמנה ביום, וכיון שהתחילה אין לדחותה מפני מצוה אחרת.

כד) שם, כתב הר"ן בראש השנה (ד'. בדפי הרי"ף ד"ה בינונים) דאף העוסק בתורה אין צריך להניח תפילין, כיון שדברי תורה הם אות ואין צריך אות אחרת, ועוד דהעוסק במצוה פטור מן המצוה. וכתב השלחן ערוך (סימן ל"ח סעיף י) דפטור זה היינו לכל היום, זולת בשעת קריאת שמע ותפלה. והמגן אברהם (שם) כתב דאפשר דדוקא הקורא בתורה שבכתב פטור ולא העוסק בגמרא.

כה) תוס' ד"ה מיכל וכו', אי נמי משום וכו' דכיון דלא מיכווני לה לא עברה. הקשה המהרש"א דלפי זה איך הוכיחו בגמ' ממיכל בת כושי דשבת זמן תפילין, דלמא מיכל לא כיוונה לשם תפילין, ותירץ דבסוכה שייך לומר דישבה ולא כיוונה דהרי אדם יושב שם כל השנה, אבל תפילין כיון דאין אדם מניחן אלא מתכוין לשם מצוה, עצם הנחתן מוכיח דלמצוה הונחו. והר"ש טויבש מתרץ, דבתפילין אם לא התכוונה לשם מצוה הוי זלוזל בתפילין ועל כרחיך דהתכוונה לשם מצוה.

כו) גמ', מדלא מיחו בה חכמים וכו' שלא הזמן גרמא היא. הקשה הגאון יעקב דאם כן מדוע כל הנשים אינם חייבות להניח תפילין, וכן מיכל בת כושי מדוע רק לא מיחו בה הרי היא חייבת להניח, ותירץ דחששו שאינן יכולות להזהר שיהא גופן נקי.

כז) תוס' ד"ה דילמא סבר לה וכו', ומיהו יש לדחות דאפילו רשות וכו' כמו קטן דמברך לאביו. הקשה השפת אמת דשם איירי בקטן שהגיע לחינוך דמחויב מדרבנן, נולכאורה י"ל דסברי דמצות חינוך על האב ולא על הקטן וכדכתב רש"י בברכות מח. ד"ה עד שישאורן.

כח) בא"ד, אבל יש לדקדק וכו'. הקשה הרש"ש הרי קריאת שמע דרבנן, ומשום הכי עדיין יש לדחות כדדחו התוספות לעיל, דגם רשות יכול להוציא בר חיובא מדרבנן. ותירץ, דסברי קריאת שמע דאורייתא, וכרש"י בברכות (מח.). דמחוייב מדרבנן יכול להוציא ידי חובה את המחויב מדאורייתא.



לענין עירובי תחומין, ולרבנן רק בעירובי חצירות הקילו ולא בעירובי תחומין.

**מה** תוס' ד"ה **הכא וכו'**, דכרגלי כל אדם דקתני גבי נהרות המושכין היינו כרגלי הממלא. אך הריטב"א כתב **דהראב"ד** הוכיח מרבי יהודה דאמר דנותן החבית לחבירו וחבירו לחבירו ומשום דזכו מההפקר אליבא דרב אשי, דדוקא כשהמים אצל הממלא הרי הם כרגלי הממלא, אבל כשנתנם לאחר הרי הם כרגלי המקבל, וכן נתן חבירו לחבירו הרי הם כרגלי המקבל האחרון.

## דף צ"ח ע"א

**מו** גמ', **רישא וסיפא רבי שמעון**, מציעתא רבי יהודה. כתב הריטב"א דאין הלשון מדויק, דדוקא היכא דנשנית המשנה בסתמא ללא תנאים יש לומר דסתם תנא רישא כחוד וסיפא כאידך, אבל הכא שנה בהדיא דעת רבי יהודה ורבי שמעון. וכן מה דנקט דמציעתא רבי יהודה לאו דוקא, דבמשנה איכא נמי דעת תנא קמא ואך משום דלא נתפרש מיהו תנא קמא, נקט רבי יהודה.

**מז** תוס' ד"ה **ואי**. והריטב"א פירש, דאביי הקשה לרבה שהיה רבו, ושקיל וטרי עמיה, ואף דקשה לשאר האמוראים, לא חש התלמוד להקשות אלא כמו שנקט אביי.

**מח** גמ', **אלא אמר אביי וכו'**. הרא"ש (סימן ג') הביא דברי בעל המאור דקיימא לן כאוקימתא דרבה דמיירי באסקופה הנדרסת, ודלא כאביי דאוקמה באיסקופה ארוכה, דאדהכי והכי מידכר, ומשום דאיתא **בשבת** (יב:) דלא יקרא לאור הנר בשבת שמא יטה, ואפילו גבוה שתי זרועות, ולא אמרינן דאדהכי והכי מידכר, והכי קיימא לן. ומה דאוקמה כבן עזאי הא **בשבת** (צא:) תנן סתמא דלא כבן עזאי, ולכן סמכינן אמתניתין וכדרבה ואין חילוק בין נתגלגל תוך ד' אמות לבין נתגלגל חוץ לד' אמות. והנה הרי"ף לא חילק כהברייתא בין תוך לחוץ לד' אמות, וכתב הבית יוסף (סימן שנ"ב) דסבירא ליה כבעל המאור, אך הט"ז (שם סק"ב) הקשה דאם כן מדוע לא פירש הרי"ף דמתניתין באיסקופה הנדרסת וכדרבה. אמנם הרמב"ם (פט"ו משבת הכ"א) כתב, הקורא בספר בכרמלית ונתגלגל הספר לרשות הרבים ומקצתו בידו חוץ לד' אמות הופכו על הכתב, תוך ד' אמות גוללו אצלו. וכתב הביאור הלכה (סימן שנ"ב ד"ה דרבים) דהרמב"ם סבר דהלכתא כתירוצא דאביי, אך הט"ז (שם) הקשה דאם כן מדוע לא כתב הרמב"ם דמיירי באיסקופה ארוכה. ותיירץ הב"ח (שם) וכן בביאור הגר"א (שם ס"א) דהרמב"ם מיירי שלא היתה רשות היחיד מצדה האחד של הכרמלית, דהא לא נקט הרמב"ם אסקופה, אלא סתם כרמלית. והגאון יעקב כתב בדוקא נקט הרמב"ם כרמלית, כיון דגם אם נדחו דברי אביי היינו דוקא באסקופה, משום דחיישינן שמא יכניס מרשות הרבים לרשות היחיד, אך בכרמלית דאין לחשוש לכך, שרי. אך הביאור הלכה (שם) כתב דאכתי קשה להרמב"ם מדוע לא כתב האוקימתא דדוקא באיסקופת כרמלית ארוכה שרי. וכתב ליישב על פי גירסת רבינו חננאל דהגמרא תירצה עוד תירוץ דאפילו בשאינה ארוכה שרי בתוך ד' אמות, ואפשר דגם לרמב"ם היתה גירסא זו.

אלא דאינו נחשב לכתב אלא קשר בעלמא, ועל כן לא נאמר עליו תורת ה' בפין דלכך בעינן שם כתב.

**לט** גמ', **אי רבי אימא סיפא וכו'**. הקשה הרשב"א דללא רבי נמי איכא סתירה בברייתא, דברישא סגי בב' ובסיפא בעי ג'. ותיירץ, דאליבא דרשב"ג אתי שפיר, דבסיפא בעי ג' צבתים אך ברישא סגי בב' בשל יד ובשל ראש, דבהכי מוכח שהוא מומחה לכתובה. וכעין זה כתב הריטב"א דכיון דסתם מצויין אצל תפילין מומחין הן, אף לרשב"ג סגי בתרי.

## דף צ"ז ע"ב

**מ** גמ', **בשילדתו אמו בשדה**. ביאר הריטב"א דאיירי כשאפשר לעשות לו בשדה כל האמור בפרשת תוכחה (כבשבת קכ"ט:): דמחללין עליהן את השבת, ואהא אף תנא קמא לא פליג, אלא דמשום שאויר השדה קשה לתינוק צריכין להביאו לעיר, ובהא פליגי. אך רבינו יהונתן (לא: בדפי הרי"ף) ביאר, דאיירי שצריך להביאו לעיר כדי לטוכו ולהרחיצו, ונחשב לדבר מצוה כתפילין, ובהא פליגי כתפילין, דלתנא קמא מוליכו פחות פחות מד' אמות משום דקשי ליה ידא, ועוד דאוושא מילתא דשבת כשנותנו לחבירו, אבל לר"ש עדיף להעבירו לחבירו ומחבירו לחבירו.

**מא** רש"י ד"ה **דבטלה חבית**, ורבנן פליגי וכו' דלא בטלה לגבייהו. הקשה הרשב"א מאי שנא חבית ממוציא אוכלין בכלי דלא פליגי רבנן. ותיירץ בשם הראב"ד דהאוכלים חשובים מהכלי, אבל המים פחות חשובים מהחבית. והריטב"א תירץ, דבהוצאה מדאורייתא הכלי בטל לאוכל, אבל רבנן גזרו דאינו בטל, והכא איירינן בתחומין דרבנן ועל כן אינה בטילה. והחזון איש (סימן קי"ב סעיף קטן י"ג) ביאר, דלענין תחומין לא אמרינן ביטול דמכל מקום הרי הוציא את החפץ. (ועיין באות הבאה).

**מב** בא"ד. **הקובץ שיעורים** (ביצה ל"ז:): הקשה בשם חותנו הגר"מ אטלס, דבגמ' שם משמע דחלוק הרי הוא כרגלי הבעלים ועל כן קנה תחומו של בעליו, ואם הווי של שותפין יכולים ללובוש רק כמידת תחום חבירו, ולפי מה שאמרה הגמרא כאן גבי מים בחבית דהמים עיקר והחבית טפלה להם ושבייתה כמוהם, בעינן למימר נמי גבי חלוק שיהא טפל לאדם בעת לבושו אותו ויתבטל קנין תחומו של חברו. ותיירץ, דאפשר, דמלבוש לא מיקרי טפל, והא דמותר להוציא בשבת דרך מלבוש, היינו משום דלא הוי משא, וקרא כתיב לא תוציאו משא, אבל איסור תחומין אינו תלוי במשא, דהא האדם עצמו אסור לילך חוץ לתחום, אף דגופו של אדם לא הוי משא כלל. (ועיין שם עוד).

**מג** תוס' ד"ה **את החי**, ושם לא היו נושאים בעלי חיים. ביאר המהרש"א דמכל מקום צריך גם את הטעם דחי נושא את עצמו, דלולי זה הווי ילפינן ממשכן כל הוצאות משום דלאו דומיא דמשכן ממש בעינן נועיין במה שהרחבנו בזה (במסכת שבת דף צד ע"א אות נב) בביאור דעת רבנן דרבי נתן].

**מד** רש"י ד"ה **בשיורא**, שחנתה בבקעה שאנוסין הן וכו'. כתב הרשב"א דאין כוונת רש"י אנוסים ממש דאם כן מדוע פליגי חכמים. עוד פירש הרשב"א בשם הראב"ד דשיורא היינו מחנה, ולרבי יהודה דהקילו בהם גבי עירובי חצירות הוא הדין דהקילו



דברים כיון דנחו אסורין אפילו תוך ד' אמות. אמנם הגר"א (שם ס"א) כתב דלהלכה קיימא לן כהתוס' דספר לאו דוקא, והוא הדין בכל דבר. ובספר יד אפרים (שם סק"ד) כתב דבספר מחזיק ברכה, הביא מכתבי יד דהרשב"א דמתחילה כתב דהוא הדין לשאר דברים, אמנם מדברי המחברים משמע דספר דוקא, וביאר הרשב"א דשאר דברים אסור דחיישינן שמא נפל כולו ברשות הרבים ויכניסנו לרשות היחיד, אך בספר אין לגזור כיון דמעיינים בו.

**נו** תוס' ד"ה הכא. וכן כתב רבינו יהונתן דאינו יכול לפרוש בגד דאם כן יוסיף על חטאתו פשע שמא יביאנו לבגד אם יפול. אמנם הריטב"א ביאר דעת רש"י דהיינו בגד גדול דהיה פורשו ואוחז ראשו למעלה בענין שלא יפול למטה כלל. ובהגהות הב"ח (דף לב. מדפי הרי"ף אות ד') פירש, דמיירי בכי האי גוונא דליכא איסור, וכגון וילון הפרוס על גבי כלונסאות הקבועין בכותל, ואין הבגד מונח כלל ואפילו במקצתו על הגג אלא על הכותל, ואם היה פורש בכהאי גוונא בגד על הספר, אין בו כלל איסור הוצאה. אמנם מיירי בדלא אפשר ולא היה לו.

### דף צ"ח ע"ב

**נו** גמ', אבל בכותל שאינו משופע אפילו פחות משלשה טפחים גוללו אצלו. דעת הרי"ף (לב. מדפי הרי"ף) והרא"ש (סימן ד') דקיימא לן כרבא, הלכך אפילו בפחות מג' לארץ גוללו. אמנם המגיד משנה (פי"ג משבת הט"ז) כתב, דדעת רבינו חננאל והרמב"ן דקיימא לן כרב חלקיה, ותניא כוותיה במס' שבת (צו.) דתוך ג' חשיב כמונח לארץ, ואסור לגוללו אצלו. וכן סבר הגר"א (סימן ש"ב ס"ב). וכתב הביאור הלכה (שם ד"ה בענין) דאף על פי דבסוגיא דשבת אמרינן תניא כוותיה דרב חלקיה, מכל מקום סבירא ליה להרי"ף דמבריייתא קמיייתא דמיייתי התם לא משמע כוותיה. וכן דבסוגין מבואר לדינא כמסקנת רבא, דכולה רבי יהודה, דהא לעיל (בעמוד א') אמרינן דמציעתא רבי יהודה, ולא זכר הגמרא לדברי תנא קמא כלל.

**נח** גמ', ואם יש זיו אחד למטה ממנו. הרשב"א בעבודת הקודש (שער ג') כתב דמיירי שהזיו השני היה של אדם אחר, והזיו התחתון אסור על העליון בגוונא דאינו רחב ד', וכתב המגיד משנה (פט"ו מהל' שבת ה"ד) דלדעת הרשב"א מיירי דוקא דהזוים היו זה כנגד זה, (ודלא כדעת הרמב"ם שם דאפילו בזה שלא כנגד זה אסור). והריטב"א בסוגיין כתב בדעת הרמב"ם כהרשב"א דמיירי דהיו של שני אנשים.

**נט** גמ', שבקת רבנן ועבדת כרבי מאיר. כתב הריטב"א דשמע מינה דאין הלכה כרבי מאיר, ואף על גב דהלכה כרבי מאיר בגיורתיו (לעיל מזו.) לא נאמרו הכללות אלא על הרוב.

**ס** רש"י ד"ה תוך שלושה, ולמעלה משלשה אם נח פטור ואפילו לרבי עקיבא. בספר "שם משמעון" הקשה הא לרבי עקיבא כיון דאמרינן קלוטה כמי שהונחה אם כן כבר נתחייב בשעה דמטיא לתוך עשרה, ומדוע פטור אחר כך אם נפל למקום דאין בו ד', או דיש בו ד' ואינו גבוה עשרה, והניח בצריך עיון גדול.

**סא** מתניתין, רש"י ד"ה נותנין עליו, בני עליה וכו'. הקשה התוס'

(מט) רש"י ד"ה באיסקופה ארוכה, דאדהכי נזכר ועומד לפוש והדר מעייל ליה. לכאורה צ"ע למה סיים רש"י דהדר מעייל ליה, הא אסור להכניס מאיסקופת כרמלית לרשות היחיד, וכיון שנוכר במשך הילוך האיסקופה, מהיכי תיתי שיחזור אח"כ ויעייל ליה. ולביאור הגמ' אינו נצרך כלל דהא שפיר אפשר לפרש דע"י שהאיסקופה ארוכה יזכר ויניח את הספר שם, ואולי אפשר ליישב דכוונתו שהדר מעייל ליה היינו אחר השבת. ועיין גם ברבינו חננאל שכתב דאדהכי והכי מדבר דשבת הוא ולא אתי לאתויי מרשות הרבים לרשות היחיד אלא על ידי גלילא, ודבריו נמי צרכים עיון, דהא כל החשש הוא, שיפול מידו לגמרי ואתי לאתויי וכו' וכי מה שייך כאן גלילא, וצריך עיון (י.ט.).

**נ** גמ', הא מני בן עזאי. הקשה המהרש"א דבשלמא לשיטת ר"י בתוס' ד"ה והאמר שפיר לא נקט אלא דכיון דמיירי שעומד במקום אחד ואינו זו ממקומו ומעביר מכאן לכאן דרך גופו, אם כן מאי משני דבן עזאי היא, הא בן עזאי איירי במהלך, ועל כרחך דהתירוץ דסתם כתבי הקודש מעיין בהו, קאי למסקנא. אך לרש"י כיון דמשני דבן עזאי היא, נדחה התירוץ דאיסקופה ארוכה קאי דמעיין בכתבי הקודש ומדוע לא נקט אלא, ותירץ דמכל מקום תירוצא דבאסקופא ארוכה קאי, ולא נדחה אלא תירוצא בתרא, הלכך לא נקט אלא, וסיים דהוא דחוק.

**נא** תוס' ד"ה אלא. דנקט ספר לאשמועינן וכו'. הריטב"א תירץ, דאילו לא מיירי בספר, לא היו חכמים מחלקים בין תוך ד' אמות, לחוץ לד' אמות דהכל גזירה אחת, ואם תתיר בזה יבואו להתיר בזה, ורק משום כבוד הספר הקילו שלא לגזור אלא חוץ לד' אמות.

**נב** גמ', ודילמא זריק להו. ביאר המהרש"א (אתוס' ד"ה אלא) דהפירכא היא דוקא לתירוץ דאיירי באיסקופה שאינה ארוכה, אבל לתירוץ דאיירי באסקופה ארוכה אין להקשות דילמא זריק, דאין דרך לזרוק החפץ כל כך רחוק.

**נג** גמ', אמר רבא בכותל משופע. תוס' שבת (ה:): ד"ה בכותל כתבו, דאיירי כגון שרבים מכתפין עליו דהוי רשות הרבים, אך הרשב"א (שם) כתב דדעת הרמב"ן דאף על פי דאין רבים מכתפין עליו הוי רשות הרבים, כיון דאזיר רשות הרבים עד עשרה טפחים הוי רשות הרבים. וכן כתב הריטב"א (שם), והוסיף דאפילו לרבא (שבת ז:): דחורי רשות הרבים לאו כרשות הרבים, היינו מפני שהחור עומד במקום בפני עצמו ואינו כאזיר רשות הרבים. אך כותל משופע כל מה שנח בו עומד באזיר רשות הרבים. וכן כתב רבינו עקיבא איגור (בחידושו למשניות) בדעת רש"י שבת (ח.). דדווקא עמוד עמוד ט' לא יותר דינא דרבים מכתפין משווי ליה רשות הרבים, והכא הא איירי למעלה מט', אם כן טעמא דידיה נמי הכא דהכותל משופע רואה פני הקרקע, ומשום הכי הוי רשות הרבים.

**נד** רש"י ד"ה והא לא נח, ואפילו שבות ליכא. אמנם רבינו יהונתן פירש (לב. מדפי הרי"ף) דכיון דלא נח ליכא אלא איסור דרבנן.

**נה** תוס' ד"ה אלא, דספר דהכא לא דוקא. כתב המגיד משנה (פט"ו משבת הכ"א) דדעת הרשב"א דדוקא כתבי הקודש אך שאר



## דף צ"ט ע"א

**סז גמ'**, מדסיפא רבי מאיר רישא נמי רבי מאיר. כתב הריטב"א דאף דרבנן פליגי אדרבי מאיר, יש לומר דהיינו לגבי מפתח דסבירא להו דלא גזרינן שמא יבא להביאו אצלו, משום שהוא צריך לפתוח ולנעול לצורך שבת ועל כן לא החמירו, אך הכא שעומד בפנים ומטלטל בחוץ, והוי דבר שאין צריך לו, גזרינן שמא יצטרך ויבא לטלטל.

**סח גמ'**, לימא מסייע ליה לרבא. עיין בתוס' לעיל (צח.). ד"ה והאמר, מה שהוכיחו מגמ' דילן את פירושם בדברי רבא, ומה שדחק רש"י לשיטתו לפרש דמתניתין דהכא איירי בעומד על הגג, וכן כתב הריטב"א כאן. והגאון יעקב ציין דשיטת הרמב"ם כרש"י, (פי"ב מהל' שבת הי"ג).

**סט גמ'**, השתיין ורק חייב חטאת. איתא בירושלמי (דפרקין הלכה ג') דבעומד ברשות היחיד ומשתין ברשות הרבים, אלא אפילו עומד ברשות היחיד ומשתין ברשות היחיד, ומתגלגלין ויורדין לרשות הרבים אסור משום דהווי כוחו, וכתב הריטב"א דכן נקטינן להלכה, וכן הביא הביאור הלכה (סימן ש"ג ד"ה כרשות היחיד) מהאליה רבה בשם הריא"ז, והוסיף, דבכרמלית שרי משום דלא גזרו כחו בכרמלית. והרשב"א בעבודת הקודש (שער ג') כתב, דדברי הירושלמי דאסור היינו דוקא במשתין בפי הביב החפור ברשות היחיד ופתוח לרשות הרבים, אך אם אינו כן, מותר. דכל חצר שיש בה ד' על ד' אמות שופך ונותן לה אפילו כור ואפילו כוריים.

**ע גמ'**, אמר רב יוסף השתיין ורק חייב חטאת. כתב הרי"ף (דף לב: מדפי הרי"ף) דהני מילי לרבי יהודה דסבירא ליה דחייב במלאכה שאינה צריכה לגופה, אבל לרבי שמעון פטור, כיון דלאחר דרקק אין צריך לו ליהנות הימנו. אך הקרבן נתנאל (סימן ה' אות א') כתב דאף דמסתימת דברי הרא"ש משמע דפסק כרבי יהודה, אך הסיק דאינו כן אלא דדעת הרא"ש לפסוק כרבי שמעון. וכתב הגאון יעקב דנפקא מינה בכרמלית, דלשיטת הרי"ף דברשות הרבים ורשות היחיד פטור אבל אסור מדרבנן, אם כן בכרמלית מותר, אך לשיטת הרמב"ם (פ"א מהל' שבת ה"ז) דהלכה כרבי יהודה וחייב חטאת ברשות הרבים, אם כן בכרמלית אסור. אמנם במשנה ברורה (שנ, י) כתב דגם לר"ש אסור בכרמלית והוכיח כן שרק במשנה לאחר מכן נחלקו אביו ורבא אם בכרמלית מותר.

**עא גמ'**, מוחלפת השיטה. כתב המהרש"א דלספרים דגרסי רבי מאיר מטמא. אם כן מוחלפת השיטה וגרסינן דרבי יהודה מטמא ורבי יוסי מטהר ורבי מאיר תלי לה בהיפך. אך לגירסת הספרים דהביאו תוס' (ד"ה רבי מאיר) אם כן מוחלפת השיטה דרבי מאיר מטהר, רבי יהודה מטמא, ורבי יוסי תלי לה בהיפך. ונראה דרש"י לא פירש כן, משום דהוקשה לו, דאם נהפוך ר"מ ור"י לא יועיל, דקתני ר"מ מטמא ואפילו בלא נתלש כלל, ואילו במתניתין רבי יהודה אוסר דוקא בנתלש. (א.ג.).

**עב גמ'**, אלא מחזורתא כדשנינן מעיקרא. הרמב"ם בפירוש המשניות למסכת כלים (פרק ח' משנה י') פסק כמאן דאמר דבעינן היפך ברוק, אך בפירוש המשניות למתניתין דידן כתב דלרבי יהודה מי שנתלש רוקו מפיו אסור להלך ד' אמות בתנאי שיהפכנו

יום טוב מה דחק את רש"י לפרש שמדובר כאן בעליה, הרי אדרבא אם הזיז גבוה עשרה בעינן למימר שהבית היה נמוך כל כך עד שחלון העליה על גביו היה נמוך כל כך. והוסיף דהרמב"ם (פט"ו משבת ה"ז) לא הזכיר כלל בני עליה. והטור נקט (סימן שנג) דחלון הבית פתוח לו. אך הרש"ש ביאר דברי רש"י, דכיון דהמשנה דברה שהיה לפני החלון, משמע שהוא שוה לתחתית החלון או למטה הימנו, ואי מיירי בחלון הבית, הא לא פסיקא שיהא גבוה עשרה מקרקע רשות הרבים, ולכן פירש רש"י דמיירי לבני העליה [ודבריו צריכים עיון].

**סב רש"י ד"ה אי דלית וכו'**, בסוה"ד מיחזי כמאן דשדי להדיא לרשות הרבים. הקשה הגאון יעקב דהא לא הוי פסיק רישא דיפלו, כיון דלא בשופטני עסקינן, ואם כן גם כי נפל ונשבר, מה בכך, הא הוי דבר שאין מתכוון ומקלקל הוא וכן דלא נעשתה מחשבתו.

**סג תוס' ד"ה נימא וכו'**, בא"ד א"נ וכו' דהכא שבא החפץ מלמעלה מג' למטה מתוך ג' וכו'. כתב החזון איש (או"ח סימן ס"ב סק"ז) דצריך ביאור מה הטעם לחלק בין זורק מתחילה למעלה מג' לבין זורק למטה מג', דבשלמא במעביר חפץ חשיב כמונח, אבל בזריקה מהיכי תיתי לחלק בין למעלה מג' לבין למטה מג'. והניח בצריך עיון. אמנם בס"ק כ"ג (ד"ה ובתוס') כתב דתוך ג' שם מעביר עלה, ובמלאכת מעביר אין צריך הנחה על גבי משהו דהכי קים להו לחז"ל.

**סד תוס' ד"ה אלא וכו'**, כיון שהיה דעתו ורצונו שתנוח שם. הקשה הקרן אורה דהא הכא עיקר החשש הוא שמא יפול מידו לגמרי ויביאנו אליו, ואם כן מאי מהני בזה רצונו, הא אכתי עקר ליה מרשות הרבים, ותירץ דלענין עקירה בעינן מקום חשוב.

**סה תוד"ה ומשתמש וכו'**, דבחורין בכותל קאמר דמשתמש. הקשה הקרבן נתנאל (סימן ד') דהכא מבואר דחורים דלמטה מעשרה לא הוו רשות היחיד, ולכן אסור להשתמש בהן. ודלא כהמגן אברהם (סימן שמ"ה סק"ב) דחורי רשות היחיד הוו אפילו למטה מעשרה, ובמשנה ברורה (סימן שמ"ה סק"י) כתב דדעת הגר"א ועוד אחרונים דלא כהמגן אברהם. אמנם בשער הציון (סימן שנ"ג סק"ז) כתב דאפילו להמגן אברהם הכא שאני דכיון דהזיז עומד לתשמיש בני רשות הרבים, אינו כחורי רשות היחיד.

**סו תוס' ד"ה אי דלית וכו'**, וקשה וכו' אם כן אפילו רחב מאה אמה וכו'. הריטב"א ביאר כונת התוס' דאם אתה אומר כן, יהיה אסור להשתמש בגג שאין לו גדרים הסמוכים לרשות הרבים בכלים שאינם נשברים ואף על פי דרחב הרבה, ועל כרחך דזה אינו, כיון דמשמע בכל דוכתא שמותר להשתמש בגגין בכל הכלים ובלבד שלא יהא גג משופע דמיגנדר לארץ, אמנם לבסוף כתב הריטב"א דאין זו קושיא דיש לחלק דרוב הזיזים אינם רחבים יותר מד' טפחים, וכיון דעומד באויר, אין רוחב ד' הנחה חשובה לדבר העומד באויר, הלכך בכל הזיזים אסור להשתמש בכלים שאינם נשברים, אבל בגג העומד לעצמו והמשתמש עומד עם כליו במקום אחד הנחתו קיימת טפי, וכיון דרחב ד' טפחים מותר להשתמש שם אפילו בכלים שאינם נשברים.





(עו) רש"י ד"ה מאי לאו וכו', כיחו וכן רוקו. ביאר התורת חיים דאף שאמר כיחו ונתלש דהיינו דאזיל אכילו, דייקנין דנתלש קאי ארוק, דאי אכיל הא כיחו שנתלש מיבעי ליה, ועוד דסתם כיח נתלש הוא ולא איצטריך למיתני ונתלש.

(עז) רש"י ד"ה בחפיצין וכו'. וכן כתב הריטב"א דמיירי בסתם כלים דצריך להם כדי לשתות, וחיישינן דיכניסו אצלו. אמנם הרמב"ם (פט"ו מהל' שבת ה"ב) כתב במה דברים אמורים כשהיה שותה בכלים נאים שהוא צריך להן גזירה שמא יוציאם, אבל אם היו כלים שאינם נאים שאינו צריך להן, מכניס ראשו בלבד ושותה ואף על פי שלא הכניס ראשו ורובו. וביאר המגיד משנה דהלרמב"ם בעינן תרתי חדא דצריך לשתות, ובכלים נאים, אך אם אינם נאים מותר. גם ברשב"א מבואר כרש"י, וכתב המגיד משנה דאף מהשמטת הרי"ף דלא הביא אוקימתא דרב יוסף מבואר דסבירא ליה כרש"י דמיירי בכל כלים. והוסיף דלמעשה ראוי להחמיר כרש"י וכהרשב"א. אף על פי דמלשון הגמ' מוכח טפי כהרמב"ם, דאי כרש"י דבכל גוונא מיירי, היה לרב יוסף לומר שאני מים דצריכין לו, ומדנקט חפצים הצריכין לו, משמע דלא בכל גוונא אסור.

(עח) תוס' ד"ה מחשבתו וכו'. דוקא דנהנה באותו מקום טפי, והרא"ש (בפרקין סימן ה') כתב, דבזרק לתוך ידו של חברו אפילו במתכון לא אמרינן מחשבתו משויא ליה מקום, ובעינן לטעמא דידו של אדם חשובה לו כד' על ד'. והקשה הקרן אורה דבשבת (ה). משמע דאי לאו הא דרבי יוחנן דהלכה ונחה בידו של חברו חייב משום דידו של אדם חשובה לו כד', הוה אמינא דדוקא במתכון חשובה לו כד' על ד' משום מחשבתו, ומבואר דגם ביד שייך לומר מחשבתו משויא ליה מקום דשפיר חשובה הנאה במה שנותן לעני, אמנם משאר האמוראים דלא תירצו כהאי שינויא מוכח דלא אמרינן מחשבתו משויא ליה מקום בידו של אדם.

(עט) [תוס' ד"ה היה אוכל. דמקשין כל שהוא מטמאין וכו' שמא יצאו מים אחורי הכוס וכו' וסתמא דמאחורי הכוס ליכא רביעית דבכל נטילתו ליכא אלא רביעית. לכאו' דברי התוס' בכל נטילתו שייך למאי דאמרינן בברכות שם בשיטת ב"ה, שמא יטמאו משקין שבידים מחמת הכוס וכו' והיינו במי הנטילה שישארו על ידו, אבל בתחילת דבריהם הביאו את שיטת ב"ה שיצאו משקין מהכוס, ואם כן איך כתבו בכל נטילתו וכו'. ועוד מהיכי תיתי שנטל רק רביעית, הא בשבת (סב:) מבואר, דיש מעלה ליטול בהרבה מים, ועוד מה הוצרכו להביא ראייה שאין רביעית מים על ידו אחר הנטילה, הא בודאי שאי אפשר שישאר רביעית מים על היד אחר הנטילה, ועל כן נראה דצריך לומר במקום בכל נטילתו בכל הכוס, והיינו דלא יתכן שנופל מהכוס רביעית דבכל הכוס של קידוש אין אלא רביעית. (א.ג.)]

(פ) תוס' ד"ה וכן בגת וכו'. לענין מעשר פירוש צריך להכניס וכו', אמנם רבינו חננאל פירש בענין אחר (שבת יא:): דלא מיירי דיכניס ראשו ורובו כדי דיפטר ממעשר, אלא דכמו דבשבת אסור לשתות אלא אם כן יכניס ראשו ורובו, ואז יהא מותר לו להחזיר למקומם, את המים הנותרים, הכי נמי לענין מעשר מותר בשתיה רק בצונן, משום דיכול להחזיר הנותר מן היין למקומו, אך בחמין דאינו יכול

בפיו, ואין הלכה כרבי יהודה. וביאר המהרש"א (ד"ה ודע), דכונת הרמב"ם דדברי רבי יהודה במתניתין דאסור לילך, היינו דוקא בתנאי דהיפך הרוק, ואין הלכה כרבי יהודה דסבר דאסור אף דלא היפך. והוסיף דכן יש לפרש דברי הברטנורא דכתב בפירוש המשנה כהרמב"ם. אמנם הגאון יעקב כתב דדחוק לבאר כן בדברי הרמב"ם, וסבירא ליה דדעת הרמב"ם דרבנן פליגי, וסברי דיש לחלק דרק לגבי טומאה חשיב משקה אך לגבי שבת לא חשיב ולכן אפילו לכתחילה שרי, וקיימא לן כרבנן דלגבי שבת מהלך ורוקו בפיו, וחזר בו הרמב"ם מפירושו בכלים ולא בעינן היפך וטמא בכל גווני לרבנן. והקרן אורה כתב דסבר הרמב"ם דלתנא קמא אפילו אם היפך שרי ולא משום דלא חשיב משקה דהא לענין טומאה כתב דבהיפך טמא, אלא דלענין שבת לא חשיב דרך הוצאה בכך. אמנם הטור (סימן ש"ג) כתב דהלכה כרבי יהודה דאסור להלך משנתלש רוקו מפיו ומוכן לזורקו, וביאר הבית יוסף דסבירא ליה דרבנן לא פליגי אדרבי יהודה. אמנם מדנקט ומוכן לזורק משמע דבעינן דהיפך ברוק וכן כתב בבניאור הלכה (סימן ש"ג ד"ה רוקו).

(עג) גמ', רישא רבנן וסיפא רבי מאיר. הקשה המהרש"א מאי קושיא, הא כבר מסקינן במתניתין דלעיל דסיפא רבי מאיר ורישא רבנן, והכי נמי יש לומר הכא. ובשלמא לשיטת רש"י ד"ה מדסיפא דפריך לעיל ממתניתין דלא יפתח, דרחוקה היא, אם כן דוקא התם מסתבר לחלק דסיפא רבי מאיר ורישא רבנן, אך הכא דמשניות סמוכות הן לא מסתבר ליה כן ולכן פרכינן, אך לתוס' ד"ה הוא דביארו דפריך לעיל מההיא דלא ישתין, ואף על פי דסמוכות הן אמרינן דסיפא רבי מאיר ורישא רבנן. אם כן הכא נמי נימא כן. ותירץ דבשלמא לעיל סיפא דרבי מאיר דלא ישתין אינה סותרת לרישא דעומד אדם דרבנן. אך הכא פרכינן דרישא דרבנן דעומד אדם, סותרת לסיפא דרבי מאיר דלא יעמוד.

(עד) רש"י ד"ה רישא וכו', בסוה"ד, אבל שותה עביד עקירה והנחה בחדא רשותא וכו', כתב הרא"ש (סימן ו') דאף על פי דהמים חזרין ונבלעין במעיו, לא איכפת לן כיון דנחו בפיו דהוא מקום פטור, אמנם התוס' לעיל (כ.). ד"ה לא. כתבו טעם אחר דהכא כשבולעה מיד חשיבי כנחים משום דבטלי אגב גופו. והקשה רבינו עקיבא איגר בדרוש וחדוש (הכא) וכן הבית מאיר (סימן ש"ג ב'), דאם כדברי רש"י, איך אמרה הגמ' שבת (ג.) גבי עקירת גופו כעקירת חפץ לחלק בין אופן זה, להניח הבעל הבית בידו של עני והוציאה דפטור, משום משום דגופו ניח וידו לא ניח, תיפוק ליה דידו שאני דמקום פטור היא, והניח בצריך עיון, נולכאורה יש לחלק דהתם ידו דעני ברשות היחיד היא, ובכהאי גוונא ליכא מקום פטור, משאין כן כאן הרי פיו ברשות הרבים הוא ואיכא מקום פטור.]

(עה) רש"י ד"ה מוחלפת השיטה, החליף רבי יהודה שיטתו ויצא הימנה. כתב התורת חיים דלולי דברי רש"י היה נראה לבאר דמוחלפת השיטה דהכא היינו איפוך דבכל הש"ס, ולא נקט לשון איפוך משום דאיכא ג' מחלוקות בדבר, רבי מאיר רבי יוסי ורבי יהודה, וכל בי תלתא, מיקרי שיטה, וכיון דצריך להפך כולן נקט מוחלפת השיטה. וכן כתב המהרש"א (אתוס' ד"ה הוא).

# הדרק היוזמי



להחזיר הנשאר לגת, הוּיָא ליה קביעות וחייב לעשר.

## דף צ"ט ע"ב

**פא) גמ', ורבא אמר לענין מעשר.** הקשה רבינו עקיבא איגור דלרבא נמי הוּיָא גזירה לגזירה כיון דעדיין לא נגמרה מלאכתו, ולא נתחייב אלא מדרבנן, וכתב דלפירוש רבינו חננאל (הבאו דבריו באות הקודמת) אתי שפיר, דמה דמדמי למעשר אינו לענין גזירת איסור הכנסת ראשו ורובו, אלא לענין דכמו דבשבת הותר לשתות רק בכי האי גוונא דיוכל להחזיר הנותר למקומו, הכי נמי למעשר הותר רק בצונן דיכול להחזיר הנותר, ולא הוּיָא גזירה לגזירה.

**פב) גמ', רבי אליעזר ברבי צדוק מחייב.** ופירש רש"י דבמזיגה שמוזגו במים משווי ליה קבע, והר"ש והברטנורא (מעשרות פ"ד מ"ד) ביארו, דחייב משום גזירה שמא יוציא לחוץ וישתה. וכתב הקרן אורה דלפי זה דברי חכמים דמפני שהוא מחזיר את המותר צרכים ביאור, דניחא לפירוש רש"י דחכמים פליגי דאינו קבע משום דמחזיר את המותר. אבל לדידהו למה לי טעמא דמחזיר המותר הא דבלאו הכי חשיב שתית עראי, כיון שאינו מוציא מהגת וכתב שיש ליישב. נולכאורה כוונתו דיש לומר, דלחכמים כיון שיכול להחזיר אין חשש שיוציא מהגת, אבל אי מזג בחמין ועל כן לא יכול להחזיר, ואם כן אין דבר שיקבענו אצל הגת וחישינן שיוציא.

**פג) גמ', קולט אין מצרף לא.** פירש רש"י ד"ה מצרף דצירוף הווי דוקא אי פיו או הכלי נוגע ממש במזחילה, וכן דעת הרשב"א (עבודת הקודש שער ג' ה'), אך המאירי הביא בשם יש מפרשים וכן כתב רבינו יהונתן דכל שהוא תוך ג' למזחילה מיקרי צירוף. ורבינו חננאל פירש דבקולט היינו דתופס מן המים היורדין ושותה אותן. אך מצרף היינו דמערב המים היורדין עם המים שכבר נחו בקרקע ואסור משום דהגג רשות היחיד הוא ואסור לצרף המים שהיו בו עם המים שנחו ברשות הרבים.

**פד) שם.** דעת הרמב"ם (פט"ו מהל' שבת ה"ג) דצירוף אין חיובו מן התורה כיון דלא נחו המים אלא נזחלין והולכין, אלא דהוי איסור בעלמא. והרשב"א בעבודת הקודש (שער ג') כתב, דצירף ידו אסור, ומשמע דהוי איסור בעלמא. ובתורת חיים כתב דאינו חייב מדאורייתא משום דאינו מוציא ממש אלא דרק מצרף ונוגע בפיו או בכלי בצינור. אמנם הבית יוסף כתב (סימן שנ"א) דלרש"י הוי איסור דאורייתא, אך הביאור הלכה (שם ד"ה תוך) כתב דהבגדי ישע פקפק בזה וסבירא ליה דגם לרש"י ליכא חיוב חטאת. רש"י ד"ה קולט אדם מן המזחילה, למטה מעשרה טפחים וכו'. הרמב"ם (פט"ו מהל' שבת ה"ג) גרס למעלה מעשרה טפחים כגירסת רבינו חננאל, ופליג וסבירא ליה דצירוף מותר אף למטה מעשרה. וביאר המגיד משנה דלהרמב"ם יתבאר דתירוף דמזחילה פחות מג' מיירי שהכותל י"ג טפחים, ולכן כשהמזחילה למעלה מעשרה הוה ליה תוך ג' סמוך לגג ודינה כגג. אבל כשהמזחילה תוך עשרה, אפילו תוך שלושה לגג אין דינה כגג ולא אמרינן לבוד. אמנם הרשב"א כתב דאף לגירסת הגאונים דגרסי למעלה מעשרה כהרמב"ם, מכל מקום צירוף למטה מעשרה אסור.

**פה) רש"י ד"ה ומן הצינור,** כלומר וכו' דצינור לעולם ארוך וכו'. כתב רבינו יהונתן דהצינור לא הוי חורי רשות היחיד אף על פי שמחובר לגג, לפי שדרך כל מזחילה וצינור להיות נמוכין מהגג הרבה, כדי שירדו המים במדרון ולא יתעכבו הרבה. וכן כתב הרשב"א בעבודת הקודש (שער ג' ה').

**פו) שם בא"ד,** ומשום הכי נקט מתניתין וכו' למטה עשרה וכו'. כתב המהרש"א דאף דאפשר דמשום מזחילה גופה נקט למטה מעשרה כיון דאפילו למטה מעשרה אסור לצרף, מכל מקום צירוף דמזחילה אינו מוזכר להדיא במתניתין אלא מכח דיוק, אבל צירוף דצינור מבואר להדיא דמכל מקום שותה.

**פז) תוס' ד"ה לא וכו',** ולהביאם לבית קאמר. והרשב"א כתב דאי אפשר לומר כן, דהא איתא באידך ברייתא דקולט ושותה, משמע דלצרף אפילו לשותה במקומו אסור. ועוד דבקולט היאך יביא לבית הא כיון דשבתו תוך הגג, אסור להכניסן לבית, ובדוחק אפשר לומר דמיירי שירדו גשמים בשבת ולא שבתו בגג, ולכן שרי לקלוט ולא לצרף. ומשום הכי הכריח הרשב"א כגירסת רבינו חננאל דמיירי ברשות הרבים, וכן כתב המאירי בבית הבחירה.

**פח) מתניתין, שופכין לתוכה מים בשבת.** כתב הריטב"א דלאו דוקא נקט מים, דהוא הדין אם זורקין שם כלים ודברים הנשברים שאינם מתגלגלין, מלבד כלים שאינם נשברין דחישינן שמא יפול ברשות הרבים ויבוא לטלטלן ולא חש התלמוד לפרש, כיון דסתם אשפה אין מפנין לה אלא כלים הנשברים והנמאסים. וכן הביא הרמ"א (סימן שנ"ד ס"ב) בשם הרשב"א.

**פט) גמ', במופלגת מן הכותל.** הקשה הריטב"א דאכתי למה לי גובה עשרה, הא כיון דאיגודו בידו, גם אם יביאנה לרשות היחיד דרך אויר רשות הרבים לא הוי אפילו שבות, וכדלקמן (קג). גבי כרמלית, ותירץ הרשב"א דאזולא כרבי עקיבא, דסבירא ליה דקלוטה כמי שהונחה דמי, ולכן אף דמשום דאיגודו בידו אסור מדרבנן, אבל בלא איגודו בידו היה אסור מדאורייתא, אך הריטב"א כתב דדוחק לאוקמי כרבי עקיבא דלא כהלכתא, ותירץ דדרך הוא דמשלשל דלי מלמעלה, כשמוציא הדלי מהבור, שהוא נח באמצע האויר, וזימנין דמיגנדר הכלי ונפל ונח בקרקע, וכאילו אינו מעמידו כלל מפני כובדו, והוה ליה כמי שאין אוגדו בידו. ועל עצם הקושיא, תמה הט"ז (סימן שנ"ד סק"ב) הא דוקא בכתבי הקודש התירו באוגדו בידו ולא בשאר דברים, וכדפסק הרמ"א (סימן שנ"א ס"ב), אך הקרבן נתנאל בסוגיין (אות ט') הוכיח מהתוספות הרא"ש והטור, דאפילו דרך אויר רשות הרבים התירו אגדו בידו ואפילו בשאר חפצים.

**צ) שם.** הקשה הריטב"א כיון דהבור ברשות הרבים ויש בו זכות לרבים, היאך מותר לדלות הימנו, והא בני רשות הרבים אוסרין עליו, ותירץ דכיון דאסור לבני רשות הרבים לדלות הימנו, סילקו עצמן לכל השבתות ומחלו לגבי האי דרגיל בו תדיר, וראוי לו למלאות ממנו דרך חלונו.

**צא) גמ' דבור וחוליתו מצטרפין לעשרה.** כתב הקרן אורה דמדברי תוס' בכמה דוכתי משמע דהרבותא בזה דמצטרפין הגידוד והמחיצה. אך רבינו יהונתן כתב דהרבותא דאף על גב דהחוליא אינה חזקה ובריאה להשתמש בה תשמיש קל וכבד,





מצטרפין.

**צב) מתניתין, אילן המיסקר על הארץ, כתבו הרשב"א והריטב"א, דבסוכה (כד): מוקמינן לה, דסמיך ליה בהוצא ודפנא כדי שתעמוד ברוח מצויה ולא תיטלטל, כיון דמחיצה שאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה אינה מחיצה.**

## דף ק' ע"א

**צג) גמ', אחד אילן ואחד כל הבהמה. כתב הריטב"א דאף על פי דמסקינן גבי אילן דרק אם עלה מבעוד יום או בשוגג מותר לירד משם, מכל מקום לענין בהמה, מסתברא דבכל גוונא ירד, משום צער בעלי חיים.**

**צד) גמ', כאן מבעוד יום. כתב המגיד משנה (פכ"א מהל' שבת ה"ט) דבעלה מבעוד יום, ואפילו במזיד כדי לישב שם בשבת, לא קנסוהו הואיל ולא עביד איסורא. אך הטור (סימן ש"ו) פליג וסבירא ליה דקנסוהו ואסור לירד. וכתב הגאון יעקב דהסברא מכרעת כהטור, דכיון דרבנן אסרו לעלות מבעוד יום לישב שם בשבת, עביד איסורא דרבנן, וכמו דמשחשיכה לא ירד אף על פי דכל כמה שלא תלש לא עביד אלא איסור דרבנן, דגזרו דאסור להתשמש באילן.**

**צה) גמ', כאן בשוגג כאן במזיד. כתב הריטב"א דלא התירו בשוגג אלא בצירוף דגם בעומדו שם נעשה איסור דמשתמש במחובר, מה שאין כן בכלים, וכן פסק הרמ"א (סימן של"ו ס"א).**

**צו) רש"י ד"ה מטפס. כתב רבינו יהונתן (ל"ג מדפי הרי"ף) ושמא תאמר משום טירחא אסרו חכמים לעלות באילן, ואם כן ליהוי נמי אסור בבור ומערה, קמ"ל שאין הטעם אלא משום שמא יעלה ויתלוש ובבור ושיח דליכא למיגזר מידי שרי. אמנם הטור (סימן של"ו) כתב דקמ"ל דלא חיישינן שמא יעקור מן הקרקע במתכוון. וכתב הבית יוסף דלא סבירא ליה לטור כרש"י, והב"ח כתב דאין נראה כלל דיש שינוי בין דברי רש"י לטור.**

**צז) תוס' ד"ה וכן וכו', בסוה"ד, דהוא הדין משני צדדין. כתב המהרש"א דהיה להתוס' לינקוט רבותא טפי דאפילו מג' צדדין אוסר רב ששת.**

**צח) רש"י ד"ה מתן וכו'. דם חטאת וכו' ובתוס' ד"ה מתן וכו' כתבו דבנתערבו בחטאת לכולי עלמא אין להם תקנה, לפי שזה למעלה מחוט הסיקרא, והחשק שלמה כתב ליישב רש"י, דסבירא ליה דרבי אליעזר לשיטתו בזבחים (עט): דהנתינין למעלה שנתערבו בנתינין למטה דלא ישפך לאמה, אלא ינתנו למעלה ואחר כך ינתנו למטה, והכי נמי צריך לומר בסוגיין.**

**צט) תוס' ד"ה מתן וכו', בסוה"ד כיון דהכא על ידי פשיעה. הקשה הטורי אבן (ראש השנה כח): הא אמרינן התם, דבשר קודשים שבלע מבשר פיגול, אף על פי שבא על ידי פשיעה, אתי עשה ודוחה לא תעשה, ותירץ הריטב"א דבקדשים לא אמרינן אתי עשה ודחי לא תעשה. וכדאיתא בזבחים (צז). וכן הביא בגליון הש"ס מהמהרי"ק בשם תוס'. ובהגהות רבי אלעזר משה הורוויץ תירץ. דכונת התוס' דהכא העשה הוא על ידי פשיעה והלאו שלא על ידי פשיעה.**

## דף ק' ע"ב

**ק) גמ', כאן בימות החמה. הרמב"ם (פכ"א מהל' שבת ה"ו) אסר בכל ענין ולא חילק בין ימות החמה לימות הגשמים. וביאר המגיד משנה דפסק כרב דמצא בקעה וגדר בה. וכן כתבו הרשב"א והריטב"א בשם הראב"ד. אמנם הטור (סימן של"ו) חילק, דדוקא בימות הגשמים אסור אך בימות החמה מותר. והנה הרי"ף השמיט החילוק באילן בין יבש ללח. וכתב הרא"ש דנראה מדבריו דביבש מותר אף על פי דנתרי קינסי, ומשום דמסקינן כרבי שמעון דדבר שאין מתכון מותר. אמנם הבית יוסף (שם) ביאר בדעת הרי"ף כהרמב"ם דבאילן אסור בכל ענין.**

**קא) גמ', לא קשיא הא בלחים הא ביבשים וכו'. הנה בתוספתא (שבת פ"י) איתא דהתולש כלאחר ידו או ברגלו פטור, אם כן אינה תלישה מדאורייתא, ובספר האגלי טל (מלאכת קוצר סימן ט"ו ס"ק כ"ט אות ד') כתב דהבכור שור כתב (בשבת עג.) להוכיח מסוגיין דתלישה ברגל הווי תלישה, ופירש דכוונתו להוכיח מדלעיל, דפרכינן דבימות החמה נתרי פירי, ופירש רש"י דלגזור דיבש אטו תלישה דלח, ומוכח דתלישה ברגל דאורייתא. ודחה דבריו דכשעולה באילן הרי אינו עולה ברגליו בלבד אלא אוחו בו בידיהו והתלישה ביד. ובהגהות בסוף הספר מבין המחבר כתב, דיש לומר דראיית הבכור שור מהילוך על גבי עשבים, ומדרצה לאסור בכהאי גוונא משמע דבמכוין לכך אסור מדאורייתא. [אמנם מסקנא דסוגיין דאי אסור היינו דוקא אליבא דרבי יהודה דאסר באינו מכוון, וכמו דלרבי יהודה אסור לגרור כסא וספסל שמא יעשה חריץ, אף דהווי כלאחר יד ומכל מקום אסר ואם כן ליכא הוכחה מסוגיין להלכה, אי אין הלכה כרבי יהודה. (ר.ג.) אמנם הביאור הלכה (סימן שלו ד"ה מותר) כתב דמימרא דאף ברגלים קאי אף למה דקיימא לן כרבי שמעון ומיירי בכי האי גוונא דהוי פסיק רישיה כגון שרץ על גבי העשבים והעשבים ארוכים דבדודאי אי אפשר שלא יתלוש. אמנם הריטב"א בסוגיין כתב דלא מיירי בכי האי גוונא דהוי פסיק רישיה].**

**קב) רש"י ד"ה לא סיים מסאני. וכן כתב הרי"ף. אמנם מדברי המאירי בחידושו נראה דביאר איפכא, דבסיים מסאני אסור, דכתב דלמסקנא דקיימא לן כרבי שמעון, אם כן אפילו בסיים מסאני מותר.**

**קג) רש"י ד"ה בימות החמה. וכן ביאר רבינו יהונתן אמנם הרא"ש מפרש איפכא. דבימות הגשמים אסור הואיל והעשבים קשין ונוחין לישבר, אך בימות החמה רכין ונכפפין. וכתב הב"ח (סימן של"ו) דאין זו טעות סופר דיש לומר דכל אחד פירש כפי הגידול במדינתו.**

**קד) רש"י ד"ה ואץ, אלמא הילוך נמי חטא קרי ליה. הקשה הגאון יעקב שמא איירי קרא בפסיעה גסה דאסורה בשבת (שבת קיג:), ותירץ דרישא דקרא הוא, "גם בלא דעת נפש לא טוב". דהיינו דגם אם עברת בלא דעת אינו טוב, והיינו בהולך על גבי עשבים ותולש בלא דעת דהוי חוטא.**

**קה) גמ', אסור לאדם שיכוף אשתו לדבר מצוה. כתב היעב"ץ דקא משמע לן דאף על גב דעושה כן לדבר מצוה לקיים עונתו אסור.**



דהיינו שההיכר בפתח ולא בדלת.  
 (קז) גמ', דלית ליה גשמה, פירש רש"י ד"ה גשמה, בריחים  
 המחברים אותה. והרי"ף (ל"ג: מדפי הרי"ף) והרא"ש פירשו, דלית  
 ליה איסקופה תחתונה. וכן לשון השולחן ערוך (סימן ש"ג ס"ד)  
 דלת וכו' או שאין לה אסקופה התחתונה וכשפותחים שומטים  
 אותה ועוקרים אותה, אין נועלין מה אפילו יש לה ציר. ובמשנה  
 ברורה (שם סקל"א) כתב דלדעת הרמב"ם אינו אסור אלא בתרתי  
 לריעותא, דהיינו לוח אחד ודאין לה איסקופה.

ק(יח) מתניתין, אלא אם כן עשה מחיצה, פירש רש"י ד"ה אלא  
 אם כן, ויעמוד בתוכה ואסיפא קאי. והרבינו יהונתן (לג: מדפי  
 הרי"ף) פירש דקאי נמי ארישא דלא יעמוד ברשות היחיד ויפתח  
 ברשות הרבים, אלא אם כן עשה מחיצה סמוך למקום המפתח,  
 דנמצא עומד ברשות היחיד ופותח ברשות היחיד.

## דף ק"א ע"ב

ק(יט) גמ', ובזמן שהמנעול למעלה מעשרה וכו'. התוס' לעיל (פט):  
 ד"ה במחיצות הקשו, מאי טעמא הוי המנעול רשות היחיד הרי  
 גדיים בוקעין בו, ותירצו דהכא האיסקופה גבוהה ג' וליכא בקיעת  
 גדיים. או שהמנעול עצמו גבוה עשרה והוי רשות היחיד. והתוס'  
 רא"ש בסוגיין תירץ, דמיירי שהמנעול יורד עד לקרקע והוי רשות  
 היחיד. והריטב"א כתב דמיירי שהמנעול נתון בתקרה ד', ופי  
 תקרה יורד וסותם. וכמו דכתבו התוס' לעיל (פו: ד"ה קורה  
 דבגוונא דפי תקרה לא אמרינן חסרון דגדיים בוקעין.

ק(כ) גמ', הדר ביה רבי מאיר משערי גינה. הריטב"א כתב דדוקא  
 משערי גינה דהם כרמלית הדר ביה, אך מרשות הרבים לרשות  
 היחיד, ומרשות היחיד לרשות הרבים לא הדר ביה. אך האור זרוע  
 (סימן ר"ח) כתב בשם רש"י דהדר ביה גם מרשות הרבים.

ק(כא) גמ', שמע מינה חוקקין להשלים. הקשה הפורת יוסף דהא  
 כמו כן מצי למימר דשמע מינה מדרבנן דאין חוקקין להשלים, וגם  
 מדוע לא נקט שמע מינה מרבי מאיר, כמו דנקט דשמע מינה  
 מדרבנן איתא לדרב דימי.

ק(כב) שם. הקשה הריטב"א הא כבר לעיל (יא: שמעינן לה  
 ממתניתין כרבי מאיר דחוקקין להשלים, ותירץ דהתם לא נשנית  
 להדיא, ומשום הכי דייקנן לה הכא נמי, אי נמי דהכא קא משמע  
 לן טפי דחוקקין להשלים אפילו בדלתות בעלמא דיש קצת תורת  
 כלי עליהם אלא שמחוברין לקרקע.

ק(כג) מתניתין, רבי אליעזר אוסר. כתב הריטב"א דבכלי גמור גם  
 רבי אליעזר מודה דשרי, ופליג רק בכי האי גוונא דמתניתין  
 דמשמש לשני תשמישין (נעילת דלת ושחיקת פלפלין).

ק(כד) רש"י ד"ה שיש בראשו. וראוי לבוכנא לכתוש ולשחוק בו  
 פלפלין. אך הרמב"ם בפירוש המשניות וכן ביד (פכ"ו מהל' שבת  
 ה"ט) פירש, שיש בראשו קלוסטרטא דמוכחת עליו דהוא כלי מוכן  
 לנעילה ואינו קורה כשאר כל הקורות, ולכן נועלין בו. וכתב הגאון  
 יעקב, דרש"י לשיטתו בשבת (קכ"ו: ד"ה הכי גרסינן דבעינן תורת  
 כלי לתשמיש אחר.

ק(כה) רש"י ד"ה בניטל באוגדו. התוס' רי"ד פליג וכן הביא  
 הריטב"א מהתוס', ופירשו דניטל באיגודו היינו שעשו לו בראשו

ק(ו) גמ', מגדלת שער כלילית. הקשה היעב"ץ דבמדרש (רות רבה  
 פ"ו) משמע דהרוחות אין להם שיער.

ק(ז) גמ', מלפנו מבהמות הארץ. ביאר בתורת חיים דזה ודאי דאין  
 החיות והעופות עושין כן משום צניעות או משום איסור, דהא אין  
 להן דעת אלא דהקדוש ברוך הוא טבע כן בטבען והנהגתן כדי  
 שילמדו מהן בני אדם.

ק(ח) גמ', צער גידול בנים. כתב הגאון יעקב דנקט צער גידול בנים  
 קודם צער עיבור ולידה, משום דלחיה היו כבר קודם קין והבל,  
 וכדאיתא בסנהדרין (לח:): עלו למיטה שנים וירדו ארבעה.

ק(ט) גמ', דמרציא ארצוי קמיה. הקשה הגאון יעקב דהא לאה  
 תבעה בפה, ותירץ דנתכונו להעמיד השבטים, והיצר נבדל מהם  
 כאדם וחוה לפני החטא, ורק דילפינן לנשי דעלמא היכא דארצוי  
 קמיה. ובספורנו (בראשית ל, טז) כתב דענין התולדה אצל האבות  
 כמו אצל אדם הראשון ואשתו קודם החטא דלא נתכונו כלל  
 להנאת עצמן אלא להקים זרע לכבוד קונם.

ק(י) גמ', ואלא דאיסורא לבי תרי. הקשה הקרן אורה אטו קודם  
 החטא היתה מותרת לשנים, והרי התורה קדמה לבריאת העולם  
 ונאמר בה איסור אשת איש, ותירץ דכיון דאיסורא לבי תרי, אם כן  
 איסורא ביחוד מן התורה עם כל אדם, אך לאדם נאסר יחוד רק  
 בקרובות ושאר עריות.

ק(יא) רש"י ד"ה צניעות מחתול. ורבינו חננאל פירש דאינו בועל  
 אלא במקום סתר. וכתב הרש"ש דהחתול צנוע כל כך בתשמיש  
 עד שאומרים עליו דהנקיבות מתעברות בלא חיבור זכר.

## דף ק"א ע"א

ק(יב) מתניתין, הדלת שבמוקצה. הקשה הבעל המאור דבשבת  
 (קכה:): איתא, דרבנן מתירין בפקק החלון אף דאינו קשור ותלוי,  
 ומשום דהוי מוסיף על אהל עראי, ותירץ, דסוגיין אזלא דלא  
 כהלכתא אליבא דרבי אליעזר דבעי קשור ותלוי. אך הרי"ף (לג:  
 מדפי הרי"ף) פסק כמתניתין ואם כן קשיא, והרמב"ן במלחמות  
 חילק, דהכא הא איירינן בדלת שבמוקצה שמשתמשים בו רק  
 לפרקים, ומשום הכי דמי לבנין ואסור לכולי עלמא אם אינו קשור  
 ותלוי וגבוה מן הארץ, אך דלת של בית שמשתמשים בה  
 בקביעות, שרי אף אם אין לה היכר ציר ואינה גבוהה מן הארץ,  
 וכן כתבו הרשב"א והריטב"א.

ק(יג) גמ', או שיש להן ציר. כתב הריטב"א דגרסינן בברייתא בזמן  
 שיש להן ציר וגבוהים מן הארץ, וכן כתב רבינו פרץ. וכתב  
 הנשמת אדם (כלל ל"ט, א) דזוהי נמי גירסת רש"י.

ק(יד) גמ', דלת אלמנה. עיין פירוש רש"י, והרש"ש ביאר כפשוטו  
 דלת של אשה אלמנה, דאין דרך אשה להשגיח כל כך בבדקי  
 ביתה לתקנם כיאות, וכדאמרינן בגיטין (נב:): אין עושין נשים  
 אפטרופין. ופירש רש"י דאין דרכן לצאת ולבא ולטרוח.

ק(טו) גמ', שמהדקין את הרשעים לגיהנם. כתב המהרש"א דהיינו  
 שהרשע נוטל גם חלק צדיק בגיהנם.

ק(טז) רש"י ד"ה כשיש להן ציר. לכאורה משמע מלשונו שההיכר  
 ציר הוא בהם. והקשה הריטב"א הא לקנן ומחצלת בודאי אין  
 ציר. וכתב דמיירי שיש לפתח חור שיכול להכניס בו ציר של דלת,



בשבת אהל שלם ודאי דאסור, וכמו דאם עושה אוהל בפחות פחות מטפח ודאי דמצטרף וחייב, אמנם למסקנא כתב דיש לחלק דהכא כיון דעיקר האהל נעשה בהיתר, אם כן גם כשמוסיף אינו מתחייב, וסיים דמכל מקום אין זה מוכרח.

## דף ק"ב ע"ב

קלג) [רש"י ד"ה בשיפועה. בתה"ד, וקנים נתונים עליהם מנקליטין שבראשה לנקליטין שברגליה. וקשה דאם כן כיון דאיכא קנים מעיקרא הוי לבוד ביניהם לפני שפורס את היריעה, ודמי לכיפי דארבא לעיל עמוד א', דבאין בין זה לזה שלשה למחר מביא מחצלת ופורס עליהן, ואמאי הכא אסור (א.ג.), וי"ל דבשעה שפורס היריעות שנכנסים בין הקנים בשיפוע אלכסון כלפי מטה, הרי הוא מבדיל בין הקנים ומבטל הלבוד].

קלד) גמ', שיפועי אהלים כאהלים דמו. הקשה התוס' הרא"ש דבסוכה (כ.). איתא, דשיפועי אהלים לאו כאהלים דמו, והכא מסקינן דכאהלים דמו. ותירץ דגבי שבת אסור משום דמיחזי כבונה, אך לגבי סוכה לא החמירו כל כך. עוד כתב דיש מפרשים דהא דשיפועי אהלים כאהלים דמו היינו בשיפוע שלמעלה מעשרה, כיון דאין אהל בפחות מגובה עשרה, אך בסוכה איירי בכילה ששיפועה בתוך עשרה.

קלה) גמ', ומגלה מקצת הרטיה וכו'. כתב הרבינו יהונתן (לה. מדפי הרי"ף) כתב דהא מילתא דמגלה מקצת רטיה, היא מילתא בפני עצמה, ואינו המשך מדברי רבי יהודה והויא ככולי עלמא, וכן כתב הביאור הלכה (סימן שכ"ח סכ"ו ד"ה מגלה) בדעת השולחן ערוך.

קלו) רש"י ד"ה לא שמייע לי. הא דרב חסדא וכו' הרא"ש (סימן י"ז) פליג, וסבירא ליה דקיימא לן כתנא קמא כיון דרב אשי עבד כוותיה, ומבואר דמפרש דדברי רב אשי דלא סבירא לי היינו דלא סבירא ליה דהלכה אלא כתנא קמא.

קלז) תוס' ד"ה מחזירין רטיה, פירש בקונטרס גזירה שמא ימרח וכו'. הקשה בתוס' הרא"ש הא לרבא (סוכה לא.) אפשר ליטול הלולב על ידי סודר דלקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה, ואם כן מאי טעמא בעי ליטול הרטיה בשעת עבודה, הא לא הווי חציצה, ותירץ דהתם בלולב מיירי שכורך ראש הסודר על הלולב ומחזיק בלולב על ידי הסודר דהוי כבית יד, ובכי האי גוונא לקיחה על ידי דבר אחר הויא לקיחה, אך הכא שהרטיה לצורך ידו ולא מהוה בית יד, הוי חציצה.

קלח) מתניתין, קושרין נימא במקדש. לרש"י ד"ה קושרין מיירי בקשר של קיימא. דהא כתב דאב מלאכה הוא, וטעם ההיתר משום צורך קרבן, וכמו שביאר בתוס' יום טוב דסבירא ליה לרש"י דאין שירה אלא בכלי. (ובדקדוקי סופרים הביא דיש גורסים כן להדיא בפירוש רש"י במתניתין). אך הרבינו יהונתן (לד: מדפי הרי"ף) מפרש, דמתניתין מיירי בקשר דאינו של קיימא וכגון שנפסקה באמצעיתה וכן פירש הברטנורא. ובתוס' יום טוב כתב דכן שיטת הרמב"ם ואזיל לשיטתו (פ"ג מהל' כלי המקדש הלכה ג') דעיקר שירה בפה.

קשר אחד שבו היו תולין אותו בכותל, ועל ידי הקשר נעשה כלי גמור. וסברת רבי אליעזר דמתיר, משום דבכלי גמור לא מיחזי כבונה ונועלין בו אף כשאינו קשור בדלת, ופליגי כשלא ניטל באוגדו דהיינו שאין לו קשר, דלרבי יוסי הגלוסטרא לחוד משויא ליה כלי, ואין בכלים תורת בנין ולרבי אליעזר לא חשיבא הגלוסטרא לאשווי כלי.

## דף ק"ב ע"א

קכז) גמ', בשאינו ניטל באוגדו. הבית יוסף כתב (סימן שי"ג) דמשמע דקשירה בחבל דק על כל פנים בעי. אך הביא נוסחאות דגרסי בדברי הטור דלא בעינן קשירה כלל. ובמשנה ברורה (שם סקי"ג) כתב דהט"ז סבירא ליה דהקשירה לעיכובא. אך האליה רבה כתב דיש לסמוך לעת הצורך על המקילין על ידי גלוסטרא, דכשהבריה מחובר לדלת עצמה לכולי עלמא מהני אף ללא קשירה.

קכז) גמ', חזייה להווא גברא וכו'. כתב הגאון יעקב דיש לפרש דמיירי בעיברא דדשא, וכמו דלא מהני בלא ניטל באיגודו הכי נמי לא מהני גמי. עוד כתב דאפילו מיירי בדלת דמהני בה לא ניטל באיגודו, מכל מקום גמי גרע טפי כיון דאינו יכול לעמוד אפילו בלא טלטול.

קכח) רש"י ד"ה הלכה כרבי יהודה בנגרר. דמותר אפילו במדינה וכו', כתב היעב"ץ דכונת רש"י דלא קשיא דהויא הלכתא למשיחא, כיון דאיכא נפקא מינה להקל לצורך מצוה או בשעת הדחק, דאם לא כן מה השמיענו, והא ודאי מולא קאמר דהלכה כרבי יהודה בסתמא ידעינן דאין הלכה כמותו במונח.

קכט) רש"י ד"ה נשמט, שנפסק החבל וכו'. כתב הרש"ש דבמסכת מכות (ט:): מבואר דנשמט ונפסק תרי ענינים הם, וביאר דנקט נשמט לרבנותא, דאף על פי שהחבל שלם ועומד לקושרו אסור. אמנם כתב דיותר היה נראה לפרש, דנשמט היינו דנשמטה האיסקופה ממקומה, ונצרך לנעוץ הנגר בקרקע עצמו, והוי דומיא דנקמז.

קל) רש"י ד"ה מותר לנטותו. דלאו וכו' דלא קביעא וכו' כתב המשנה ברורה (סימן שט"ו סק"ו) בשם הבית יוסף דכיון שהוילון נע ונד ברוח מצויה וגם אינו מעכב לעוברים משום הכי שרי, אך לחברו למעלה ולמטה ומן הצדדים בכי האי גוונא שאינו זו ממקומו אסור משום בנין, דסתמת קבע הוא.

קלא) גמ', כילת חתנים מותר לפורקה. בשו"ע (סימן שט"ו סי"א) כתב, דבעינן שתהא מתוקנת לכך, דהיינו שהכינה לכן מבעוד יום. ובשעה הציון (סע' מט) כתב דכן הוא דעת הרי"ף. אך לרש"י מותר אפילו באינה מתוקנת כיון שאין בגגה טפח.

קלב) תוס' ד"ה לא אמרן, בא"ד אבל לא מסתבר שיחשב בכי האי גוונא עשיית אהל, לאסור עליו לעשות בשבת וכו'. הקשה המהרש"א דלפי זה יהא מותר לכתחילה לנטות בשבת הכיפין בפחות מג', שהרי לענין עשיית אהל בשבת לא אמרינן לבוד, ויהא מותר גם לפרוס עליהן מחצלת, דאינו אלא כמוסיף, ואם כן מאי טעמא קאמר דלמחר מביא מחצלת, דמשמע דבשבת עצמה אסור לנטות הכיפין, ותירץ הקרן אורה דבכהאי גוונא כיון דנעשה



## דף ק"ג ע"א

קלט) גמ', ואיבעית אימא הא והא באמצע. תוספות רבינו פרץ הביא בשם רבינו חננאל דפירש דתרווייהו סבירא להו כרבי שמעון, ותרי תנאי אליבא דרבי שמעון, תנא דברייתא סבר דוקא עונבם אבל לא קושרם אפילו באמצע כיון דסבירא ליה דגזרינן באמצע אטו מן הצד, ותנא דמתניתין אליבא דרבי שמעון סבר דהא דעונבם ולא קושרם היינו מן הצד, אבל באמצע מודה רבי שמעון דקושרן באמצע, דסבר דלא גזרינן באמצע אטו מן הצד. וכן כתב התוספות רא"ש.

קמ) מתניתין, חותכין יבלת במקדש. בביאור הלכה (סימן ש"מ ד"ה וחיוב) הביא מה"ט דיש ליזהר שלא לתלוש מהעור, בידו או במקומות אחרים דהוי כתולש מחובר מהקרקע, דכן משמע בריש סנהדרין דאדם הוי כקרקע. אך הביאור הלכה השיג עליו מהא דאיתא בבכורות (כה). דלאו אורחיה לעוקרו בידו אלא בכלי, ומיקרי כלאחר יד.

קמא) גמ', ואידך דומיא וכו' דרבנן. כתב הרש"ש דמה דלא מוקמינן אידי ואידי ביבשה, והא בידו והא בכלי, דכיון דעל כרחך, סבירא ליה לתנא דפסחים דאסור אפילו בדבר דאין איסורו אלא מדרבנן, אם כן ניחא ליה טפי להעמיד בדבר חדש דלא תנא ליה במתניתין.

קמב) גמ', והא הכא דשבות דמקדש במדינה. הקשה הקרן אורה דהא ביבשה נמי איכא שבות ואפילו הכי הותרה ואם כן מאי קשיא מספר, ותירץ דגם שבות דספר חמורה היא כיון דאתי לידי מלאכה דאורייתא.

קמג) רש"י ד"ה הא והא רבנן, דמכשירין וכו' והא דקתני עונבה כשנפסקה בראשיה. כתב התוספות יום טוב דמשמע מרש"י דעניבה נמי לא הותרה אלא במקדש, ומסייע למה שכתב בסוף מס' שבת דאף קשר שאינו של קיימא אינו מותר אלא לצורך מצוה. וברש"י הקשה משבת (קיג.) דמשמע דהתם דעניבה מותרת לכתחילה, וכמו דפסק השלחן ערוך (סימן שי"ז), וכתב לדברי המגן אברהם (סימן שי"ז סקט"ו) יש ליישב, וכונתו למה דהביא המגן אברהם מהשלטי גיבורים דכשעשוי להתיר בו ביום מותר לעשות קשר אף למטה דאינו מעשה אומן אך אם הוי לקיימא אסור לקשור ורק בעניבה מותר.

קמד) רש"י ד"ה אם בכלי, והוי תולדה דגוזז את הצמר. הקשה הרש"ש אם כן במילה נמי יתחייב משום גוזז ובכמה מקומות מוכח דאין בה אלא משום חובל. וביאר דלא שייך גוזז אלא בדבר הדומה לצמר דגזעו מחליף כגון ציפורן. אך בשר ועור אין גזעו מחליף וכדאיתא בנדה (נה.). והדבר אברהם כתב (ח"א סימן כג אות י') דאפילו אי נימא דשייך גוזז במילה, מכל מקום אינו מתחייב בכך דכיון דאינו צריך לבשר הערלה הגוזז הויא מלאכה שאינה צריכה לגופה.

קמה) רש"י ד"ה בני חבורה. הרש"ש ביאר דבני חבורה זריזין היינו דמסתמא ממנין חכם אחד עמן להורותם דיני צלייתו ואכילתו, אך חתיכת יבלתו דמחיים היא. (דמנוי אחרים קודם שחיטה הוא וממילא דקודם לכך אין חבורה).

## דף ק"ג ע"ב

קמו) גמ', כגון שעלתה לו נשיכה בגבו. הקשה הרש"ש דבברייתא איתא יבלת, ועוד דמה שייך לשון שקיל על נשיכה, וכתב דלכאורה צריך לומר דטעות סופר הוא, ובעינן למימר שעלתה לו יבלת, עוד תירץ דכונת הש"ס דלמבד היבלת עלתה לו נשיכה ומחמתה אינו יכול לכפוף ידיו ופיו למקום היבלת. ועל פי זה יישב דברי רש"י ד"ה אי וכו', דכתב, במקום שאפשר לו ליטלה בידו. דלכאורה קשה הא בידו יכול ליטול גם מגבו וגם מבין אצילי ידיו, אמנם לפי המתבאר אתי שפיר דמחמת הנשיכה אינו יכול ליטלה בידו.

קמז) רש"י ד"ה אילימא, דלא אפשר ליה למשקליה מאתמול. כתב הקרן אורה דמבואר מדברי רש"י דבשבות שאי אפשר לעשותו מאתמול, מודו רבנן דדחי. והקשה דבראש השנה (כ"ט:) מבואר להדיא דלרבנן אפילו שבות שאי אפשר לעשותו מאתמול לא דחי, ותירץ, דאתיא כמסקנא דהברייתא כרבי אליעזר, ואם כן לרבנן לא דחי כלל אפילו בשבות שאי אפשר לעשותה מאתמול.

קמח) תוס' ד"ה שעלתה, בסוה"ד, כדי שיעבוד חברו. הקשה הגאון יעקב מה שייך כאן לומר דהווי כדי שיעבוד חברו, הא לרבי אליעזר אפילו מלאכה הותרה, היכא דאי אפשר לשנויי, ונדחית מפני העבודה, ואם כן כיון דאותו כהן שלוחם דכלל ישראל הוא, אין זו עבודתו שלו. וכתב דדוחק להעמיד בפסח ובגוונא דכבר עשה הפסח.

קמט) מתניתין כורך עליו גמ' במקדש. כתב הגאון יעקב דאף ללא הטעם דאין שבות במקדש שרי, משום דהכא ליכא שבות כלל, כיון דלא מוכחא מילתא דעושה לרפואה, דיאמרו דבשביל עבודה הוא מכסה, וכיון דלא מוכחא מילתא דעושה לרפואה, שרי, וכדאיתא בשבת (קה:).

קנ) גמ', לא אמרו ייתור בגדים וכו'. הקשה תוספות רבינו פרץ ותוספות הרא"ש, תיפוק ליה משום חציצה, ותירצו דמיירי בגוונא שלובש על מלבושיו בגד אחר, דליכא חציצה, ואיכא יתור בגדים. הנה מבואר מקושייתם דבפסול חציצה נמי איכא חיוב מיתה כמו ביתור בגדים. וכך כתב המנחת חינוך (מצוה צ"ט). אך הקרן אורה כתב (זבחים יט.) מסברא, דליכא מיתה.

קנא) גמ', ותיפוק ליה משום חציצה. הקשה התורת חיים מאי טעמא נטר לה עד הכא ולא הקשה כן מעיקרא אמתניתין דכורך עליו גמ'. ותירץ, דלולי דברי רבי יוחנן לא קשיא אמתניתין, דאפשר דהכי קאמר, דכהן שלקה באצבעו בשבת ואינו יכול לעבוד עבודה מחמת המכה, כורך גמי כדי שיתרפא, אבל השתא דקאמר דצלצול קטן הוי יתור בגדים, אם כן מוכח דמיירי בשעת עבודה, ומשום הכי פרכינן דתיפוק ליה משום חציצה.

קנב) רש"י ד"ה כאן וכאן אסור, שאין זה וכו' ועוד דהוה ליה חובל. כתב הגאון יעקב דאפילו למאן דאמר דמקלקל בחבורה פטור, הכא מתקן חבורה הוא, וכדאמרינן בשבת (קלג:) גבי מילה דדם חבורי מיחבר.

## דף ק"ד ע"א

קנג) מתניתין, בוזקין. פירש רש"י לשון כיתות, והרמב"ם בפירוש



אמרינן דמיירי במשחקות להרויח, דהוי כמשא ומתן. וכדכתב הרמ"א (ח"מ סימן של"ח ס"ה) וכתב דאפשר דבכהאי גוונא פשיטא דאסור.

**קסא** תוס' ד"ה הכי. הרא"ש (סימן כ') כתב, דבירושלמי (ביצה פ"ה ה"ב) נמי איתא כדעולא. ואף על פי כן סמכינן אגמרא דידן דבתראה היא, דהיו בקיאין בגמרא דמערבא טפי מינן, וכן פסק המחבר (סימן של"ח ס"א). אך הביאור הלכה (שם ד"ה אבל) הביא דהגר"א נקט כהירושלמי אך סיים דהעולם נהגו להקל.

**קסב** רש"י ד"ה גזירה וכו'. הרבינו יהונתן (לה: מדפי הרי"ף) פירש, שמא יאמרו ממלא לגינתו ולחורבתו, או שמא יוסיף יותר ממה שצריך לשנות וישקה מהמותר לגינתו.

## דף ק"ד ע"ב

**קסג** מתניתין שרץ שנמצא במקדש. המשנה למלך (פ"ג מביאת המקדש ה"ב) כתב, דנקט שרץ משום דדוקא בהא פליגי, אך בשאר טומאות שמטמאים במשא, לכולי עלמא מוציאם הכהן בידו או בהמיינו מיד, ולא יחזור אחר צבת של עץ, דהא מה יועיל לו אם יוציאו בצבת של עץ, הא יטמא גופו משום נושא.

**קסד** מתניתין כופין עליו פסכתו. כתב הגאון יעקב דלרבי יצחק בשבת (מג). דסבירא ליה, דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל, יש לומר דהכא קילא שבות דידיה משבות דדבר דאינו ניטל.

**קסה** גמ', יצא שרץ שאין לו טהרה במקוה. הקשה הגאון יעקב דהא למת נמי אין טהרה במקוה, ואף על פי כן איתא בפסחים (סו). בברייתא, דמת מותר במחנה לוייה, וילפינן מקרא דויקח משה את עצמות יוסף עמו עמו במחיצתו, ועוד הקשה מאי טעמא מותר להכניס את המת למחנה לוייה, ולא למחנה שכינה, הא שרץ מותר אף במקדש. ותירץ דשאני מת דחמור הואיל ומטמא באהל.

**קסו** גמ', לימא מסייע ליה וכו'. הקשה הקרן אורה מהכא להרמב"ם (בפ"ג מהל' ביאת המקדש הי"ז) שכתב, דכלי ראשון לטומאה אין לוקין עליו אם הכניסו למקדש, אלא מכין אותו מכת מרדות. ומבואר מדבריו דאיסורו מדרבנן, ואם כן מאי טעמא נקט כלי חרס, הא אפילו כלי שטף אינו מוזהר עליו אם אינו אלא ראשון לטומאה, ותירץ, דאדרבה מכאן סייעתא לדברי הרמב"ם, דאי לאו הכי מאי טעמא דמאן דאמר דאפושי טומאה עדיף, הא בכהאי גוונא עביד מעשה בידיים, מה שאין כן שהוי טומאה. אמנם להרמב"ם אתי שפיר, כיון דבתרווייהו איכא חדא לחומרא וחדא לקולא, דבשיהוי טומאה איכא חדא לקולא דלא עביד מעשה, וחדא לחומרא דמוזהר מן התורה, ובאפושי טומאה איכא חדא לקולא דאינו מוזהר עליו, וחדא לחומרא דעביד מעשה, ונחלקו הי מינייהו עדיף.

**קסז** רש"י, ד"ה כהן מוציאו. כתב המהרש"א דמחלוקת זו שייכת נמי בחול, אך נשנית הכא לענין שבת דלא חיישינן לטלטול במקדש, אך במדינה חיישינן.

**קסח** רש"י ד"ה כהן מוציאו. ולא חייש לטלטול שאין שבות במקדש. הקשה הבאר שבע (תמיד פ"ה) הא אף במדינה מותר דהוי גרף של רעי, ותירץ המשנה למלך (ביאת המקדש פ"ג הי"ז),

המשניות פירש, דמלשון זריקה פעם אחר פעם הוא, כגון מראה הבוק.

**קנד** מתניתין וממלאין מבור הגדול ומבור הגולה בשבת, ומבאר הקר ביו"ט. הגאון יעקב הביא דברי הרמב"ם בפירוש המשניות שכתב ובור הגולה, בור היה בלשכה מן הלשכות וכו' וכן בור הגדול ובור הקר וכו' והיו על אלו שני בורות הנזכרים גלגלים והתירו וכו' מבואר דגרס במתניתין, וממלאין מבור הגולה בגלגל בשבת, ומבור הגדול ובור הקר ביום טוב. והיינו משום דסבירא ליה דרק בור הגולה היה במקדש ולא בור הגדול, ודלא כרש"י, שפירש דשניהם היו בלשכת העזרה, ובמסכת מידות (פ"ה מ"ד) מבואר כהרמב"ם דתנן התם, לשכת הגולה שם היה בור וכו' ומשם מספיקין מים לכל העזרה. והוסיף הגאון יעקב דמצא נוסחאות בירושלמי כהרמב"ם, ולא פירש היכן. עוד כתב רבינו יהונתן (לה: מדפי הרי"ף) סבר דהאי בור הגדול במקדש היה ובו היו משקעין את מי הכיור כדי שלא יפסלו מימיו בלינה.

**קנה** גמ', אמרימר שרא. הרמב"ם (הל' שבת פכ"א ה"ה) כתב דאם היה הבור בחצר מותר למלאות ממנו בגלגל, והקשה הרש"ש הא בור הגולה היה בלשכת העזרה, ובהר הבית לא היתה שום גינה, ואף על פי כן הוצרכו להתירו, ומוכח דבמדינה בכי האי גוונא אסור.

**קנו** רש"י בד"ה בוזקין, מפזרין וכו' וכשהגשמים נופלים עליו הוא מחליק. הרמב"ם בפירוש המשניות ביאר, דההחלקה משמנונית הבשר שזב מבשר הקדשים שצוברין על הכבש.

**קנז** גמ', אלא אימא בהולכת עצים למערכה דלאו עבודה היא, הקשה המהרש"א אם כן הדרא קושיא לדוכתא, במקדש אין במדינה לא, דתירצו דשאני תבן דלא מבטל ליה, דהיינו שמלח מבטל, והא עתה הסיקה הגמ' דמלח נמי אינו מבטל, ותירץ, דסמכה הגמ' אהא דדרש רבא חצר שנתקלקלה וכו' אמר ליה רב פפא לרבא והתניא וכו' וכשהוא מרדה אינו מרדה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי קופה. דהיינו דאף דמותר, מ"מ במדינה צריך שינוי, ובמקדש אין צריך שינוי דהוי שבות ולא גזרו. (ועיין באות הבאה).

**קנח** רש"י ד"ה בהולכת אברים וכו', לעולם וכו' דלאחר דריסה מולחין ממנו עורות קדשים. כתב הגאון יעקב דרש"י לא היה צריך לזה, כיון דגם אם לא היו צריכים למלח כלל, לא היו מבטלים אותו, והיו מפנים אותו לאחר דריסה כי אם היה משאיר המלח ולא מסירו הרי מבטלו ואסור להוסיף אבנין, ועוד דהיו צריכים לפנותו מיד כדי שלא יחצוץ בהעלאה שהיא עבודה כגון דם לזריקה. ולפי זה תירץ את קושית המהרש"א (עיין באות דלעיל) דהא דאין מבטל במקדש היינו משום דצריך לפנות, או משום טעמא דרש"י או משום הנך תרי טעמי, אבל בתשמיש דמדינה מסתמא מבטלו כיון דלא חזי ליה, ואף אם לא יבטלו חיישינן שמא יבטלו כיון דבחול אינו מבטלו.

**קנט** תוס' ד"ה לישמעונין. אי צלצול אסור במדינה וכו'. כתב המהרש"א דטעמא דצלצול קטן אסור אף על פי דודאי אינו מרפא, משום גזירה אטו שמא יוציא דם.

**קס** גמ', נשים המשחקות באגוזים אסור. הקשה הרש"ש מדוע לא



אין בכלי שהוא ראשון איסור דאורייתא אלא אם כן הוא אב.

## דף ק"ה ע"א

קעא) גמ', הכל נכנסין. כתב הגאון יעקב דהא דנקט **הכל** היינו לאתווי זרים וטמאין ובעלי מומין, דנכנסין היכא דלא אפשר, וכדאיתא בתוספתא דכלים. (פ"א ה"ט).

קעב) גמ', רבי אליעזר אומר בעלי מום נכנס. הרמב"ם (פ"ז מהל' בית הבחירה) פסק כרבי אליעזר, דיכנס בעל מום. וכן גרס הכסף משנה. אמנם המשנה למלך גרס בדברי הרמב"ם דיכנס טמא. וכן היא גם גירסת המבי"ט בקרית ספר (שם).

רש"י ד"ה ויבאו וכו'. עבודה זרה וכו', כתב הגאון יעקב דלא מסתבר מה דכתב רש"י כאן דמיירי בטומאת עבודה זרה. חדא טומאת עבודה זרה דרבנן היא, ועוד דהא הכהנים לא הוזהרו אלא מטומאת מת, ולכן ביאר דמיירי בכלים שנטמאו במת.

דכיון דאין דרין בבית המקדש ליכא היתר דגרף של רעי דהוי רק במקום דירה והתפארת ישראל (תמיד פ"ה) תירץ, דאף בגרף של רעי אם אפשר לכסות עדיף. והגאון יעקב תירץ, דשאני הדיוט דמאיס ליה גם כשכופה כלי ומשום הכי לא גזרו רבנן. אבל במקדש סגי בכפית פסכת, ולא שרו רבנן אלא היכא דיש חיוב דאורייתא, או משום כבוד השכינה.

קסט) רש"י ד"ה חייב חטאת בשוגג. בהגהות הגר"א (אות א') כתב דהוא טעות סופר, כיון דבתורת כהנים איתא דאינו חייב אלא מלקות ארבעים, ורש"י עצמו הביאו (ויקרא י"ז, ט"ז), אמנם הרמב"ם (פ"ג מהל' ביאת המקדש הי"ז) כתב דאינו חייב כלל על כלי ראשון אלא אם כן הוא אב, וכתב הכסף משנה דסבירא ליה להרמב"ם דשמואל שאמר טמא שרץ מיירי באדם שנטמא בשרץ.

קע) תוס' ד"ה לא. הרש"ש והמנחת חינוך (מצוה ס"ג) כתבו דלשיטת הרמב"ם (הובאו דבריו באות הקודמת) אתי שפיר, דהא

## הדרן עלך המוציא תפילין וסליקא לן מסכת עירובין



# הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' רחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...  
יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד"ח כ"פ"ט"ו)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©